

Vapo Oy
PL 22 (Yrjönkatu 42)
40101 JYVÄSKYLÄ

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO POROAAVAN TURVETUOTANTO- ALUEEN YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIOHJELMASTA

Vapo Oy on toimittanut 6.9.2011 Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (jäljempänä Lapin ELY-keskus, ELY-keskus) ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain, YVA-lain (468/1994 + muutokset) tarkoittaman ympäristövaikutusten arviointiohjelman (jäljempänä arviointiohjelma, YVA-ohjelma), joka koskee Poroaavan turvetuotantoaluetta Sallan kunnassa. Tällöin käynnistyi virallisesti tämän hankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettely.

Tämä lausunto on YVA-lain 9 §:n tarkoittama yhteysviranomaisen lausunto Poroaavan turvetuotantoaluetta koskevasta YVA-ohjelmasta. Lausunnossa esitellään Poroaavan turvetuotantohanke ja arviointiohjelma pääpiirteissään, ohjelmasta annettujen lausuntojen ja mielipiteiden keskeiset kohdat sekä yhteysviranomaisen näkemykset arviointiohjelmasta ja YVA-menettelystä.

HANKETIEDOT JA YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELY

Hanke Poroaavan turvetuotantoalue, Salla

Hankkeesta vastaava Vapo Oy
PL 22 (Yrjönkatu 42)
40101 Jyväskylä

Yhteyshenkilö: martti.patrikainen
sähköpostiosoite: etunimi.sukunimi@vapo.fi

YVA-konsultti Ramboll Finland Oy
Kiviharjuntie 11
90220 Oulu

Yhteyshenkilö: Piia Sassi-Päkkilä
sähköpostiosoite: etunimi.sukunimi@ramboll.fi

Yhteysviranomainen

Lapin elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskus
 Ympäristö ja luonnonvarat
 PL 8060 (Hallituskatu 5 C)
 96101 Rovaniemi

Yhteyshenkilö:
 sähköpostiosoite:

Reino Kurkela
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994 + muutokset) tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

Turvetuotantohankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tarve määräytyy ympäristövaikutusten arvioinnista annetun asetuksen, YVA-asetuksen (713/2006) 6 §:n hankeluettelon kohdan 2 e) perusteella.

Ympäristövaikutusten arviointiohjelma (YVA-ohjelma) on hankkeesta vastaavan suunnitelma siitä, miten arviointi tullaan suorittamaan. Yhteysviranomaisen lausunnossa arviointiohjelmasta pyritään mm. ohjaamaan käynnistynyttä YVA-menettelyä sekä tarkastellaan arviointiohjelman asianmukaisuutta ja riittävyttä sekä otetaan kantaa menettelyjen yhteensovittamiseen.

Hankkeesta vastaava tekee arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon perusteella tarvittavat selvitykset ja arvioinnit hankkeen vaikutuksista ja laatii ympäristövaikutusten arviointiselostuksen (YVA-selostus, arviointiselostus). Yhteysviranomainen antaa lausuntonsa myös arviointiselostuksesta ja sen riittävydestä. YVA-menettely päättyy yhteysviranomaisen lausuntoon arviointiselostuksesta.

Viranomaisilla, asianosaisilla ja asiasta kiinnostuneilla on mahdollisuus antaa lausuntonsa ja esittää mielipiteensä sekä YVA-ohjelmasta että YVA-selostuksesta.

Hankkeen toteuttamista varten tarvittaviin lupahakemuksiin liitetään ympäristövaikutusten arviointiselostus ja yhteysviranomaisen siitä antama lausunto. Lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon.

Hanke, sen sijainti ja esitetyt vaihtoehdot

Poroaapa sijaitsee Sallan kunnassa noin 12 km:n päässä Sallan taajamasta luoteeseen. Hankealueen koko on 281 ha, josta turvetuotantoon soveltuvan alueen koko on noin 249 ha. Hankealue on pääosin metsäojitettua aluetta, jonka alasta noin 12 % on ojittamatonta suota. Hanke-

alue sijaitsee Kemijoen vesistöalueella Ylä-Kemin valuma-alueella. Poroaavan kuivatusvedet tullaan johtamaan reittiä: Jaurujoki – Jaurulampi – Jaurujoki - Vuotosjoki – Kemijoki. Hankkeen tarkoituksena on valmistella Poroaapa turvetuotantokäyttöön. Tavoitteena on tuottaa energiaturvetta teollisuuden ja yhdyskuntien käyttöön. Energiaturvetta käytetään pääosin Rovaniemen, Kemijärven ja Sallan energiantuotantolaitosten polttoaineena. Arvioitu toiminta on noin 20 - 30 vuotta ja Poroaavalla arvioidaan olevan tuotantokelpoista energiaturvetta noin 2,5 miljoonaa toimituskuutiota.

Hankkeessa arvioidaan seuraavat vaihtoehdot:

Vaihtoehto 0: Turvetuotantohanketta ei toteuteta

Vaihtoehto 1: Hanke toteutetaan koko tuotantokelpoisella alueella 249 ha, vesien käsittelynä on ympärivuotinen pintavalutuskenttä

Vaihtoehto 2: Hanke toteutetaan koko tuotantokelpoisella alueella 249 ha, vesien käsittelynä ympärivuotinen kemiallinen käsittely

Turvetuotantohankkeen liittyminen muihin suunnitelmiin ja hankkeisiin

Arviointiohjelmassa esitetään hankkeen liittyminen seuraaviin hankkeisiin ja suunnitelmiin:

Lapin maakuntasuunnitelma 2030 ja Lapin maakuntaohjelma 2011 – 2014

Maakuntasuunnitelma on kuvaus Lapin yhteisestä, toivotusta kehityssuunnasta, johon maakunnan toimijat määrätietoisesti pyrkivät. Linjaukset ohjaavat edelleen kehittämisrahoituksen suuntaamista ja edunvalvontaa sekä maakuntakaavoitusta, joka ohjaa kuntakaavoitusta ja muita alueidenkäytön suunnittelua. Maakuntasuunnitelman pohjalta laaditaan keskipitkän aikavälin maakuntaohjelma. Maakuntaohjelmassa kuvataan yksityiskohtaisemmin, kuinka ja millä kärkihankkeilla strategiaa toteutetaan. Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma valmistellaan puolestaan vuosittain. Suunnitelmassa esitetään keskeisimmät maakuntaohjelmassa seuraavana vuonna toteutettavat hankkeet.

Maakuntasuunnitelman ja maakuntaohjelman energiaratkaisuissa korostetaan turpeen osalta seuraavaa: ”Turvetta tarvitaan myös jatkossa täydentävänä polttoaineena. Edistetään turpeen saatavuutta panostamalla turvealojen tutkimukseen sekä vaikuttamalla lupaprosessien reunaehtoihin ja luvituksen kestoon. Lisätään turpeen varmuusvarastoja. Turpeen käytön ympäristövaikutukset minimoidaan.”

Lapin energiastrategia

Lapin liitto käynnisti maakunnallisen energiastrategian valmistelun vuoden 2008 lopulla. Tavoitteena on ollut luoda energia-asiat voimakkaammin osaksi maakunnan pitkän aikavälin strategista suunnittelua,

sillä energiasektorin painoarvo on kasvussa. Lapin energias strategian lähtökohtana ovat olleet paikallisten, erityisesti uusiutuvien energialähteiden nykyistä tehokkaampi hyödyntäminen, energian saatavuuden turvaaminen kilpailukykyisellä hinnalla sekä maakunnan energiayrittäjyyden tukeminen. Strategiassa on määritetty Lapille pitkän aikavälin energiavisio vuoteen 2030. Lisäksi on yksilöity lyhyemmän aikavälin tavoitteet ja kärkihankkeet. Energiast rategiassa tuodaan esille lappilainen energiasektorin kehittämisen tahtotila, jonka toteuttamiseen valti ovallan odotetaan omilla toimenpiteillään sitoutuvan. Strategiassa todetaan turpeen käytöstä seuraavasti: ”Turve tuo varmuutta ja omavaraisuutta Lapin energiahuoltoon sekä tukee puupolttoaineiden käyttöä. Turpeen osalta tulevaisuuden tuotannon varmistavien uusien turvetuotantoalojen saaminen onkin ensisijaisen tärkeää. Alan houkuttelevuutta tulee lisätä uusien yrittäjien ja työntekijöiden saamiseksi alalle myös tulevaisuudessa.”

Vesipolitiikan puitedirektiivi (direktiivi 2000/60/EY)

Vesipolitiikan puitedirektiivin (direktiivi 2000/60/EY) tarkoituksena on luoda puitteet sekä sisämaan että rannikon pintavesien ja pohjavesien suojelulle. Direktiivin tavoitteena on estää vesistöjen tilan heikkeneminen ja parantaa niiden tilaa. Sen toimeenpanoon valmistautuminen Suomessa on meneillään ja käytännön työ on alkanut vaiheittain vuonna 2004. Valtioneuvoston periaateohjelman ”Vesiensuojelun suuntaviivat vuoteen 2015” mukaan turvetuotannon haittojen vähentämisessä keskeisiä menetelmiä ovat sijainninhjaus, valuma-alueittainen suunnittelu, parhaan käyttökelpoisen tekniikan käyttöönotto ja tuotannosta vapautuvien alueiden jälkikäytön suunnittelu.

Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma vuoteen 2015

Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman 2015 mukaan: Vesiensuojelun ja -hoidon yleinen tavoite on jokien, järvien, rannikovesien ja pohjavesien vähintään hyvä tila vuoteen 2015 mennessä. Erinomaisiksi tai hyviksi arvioitujen vesien tilaa ei saa heikentää. Nämä tavoitteet ovat yhteisiä koko Euroopan unionin alueella. Vesistöjä rehevöittävien, pilaavien sekä muiden vesiympäristölle haitallisten aineiden pääsyä vesiin rajoitetaan. Tulvien ja kuivuuden aiheuttamia haittoja vähennetään. Vesienhoitosuunnitelmilla ja niihin liittyvillä toimenpideohjelmilla pyritään saavuttamaan vesienhoidolle asetetut tavoitteet. Vesienhoitosuunnitelmat tarkistetaan kuuden vuoden välein. Kemijoen vesienhoitoalueella turvetuotanto on keskittynyt vesienhoitoalueen eteläosiin. Vesienhoitoalueen turvetuotantopinta-ala on yli 4 000 ha, mistä noin puolet sijaitsee Simojoen vesistöalueella. Turvetuotannon osuus Kemijoen vesienhoitoalueen fosforikuormituksesta on keskimäärin 1 % ja typpikuormituksesta 3 %. Vaikka turvetuotannon osuus kokonaiskuormituksesta on pieni, on sillä paikallisesti merkitystä vesistöjen kuormittajana.

Vesienhoitokaudella turvetuotantopinta-alat pysyvät vähintään nykyisellä tasolla siten, että uusilla alueilla pyritään korvaamaan tuotannosta poistuvat. Turvetuotantopinta-alat voivat myös kasvaa, mikäli lähiaikojen energiataloudelliset ratkaisut tukevat turvetuotannon lisäämistä. Arviodun kysynnän kasvun perusteella turvetuotantopinta-alan on laskettu kasvavan koko Lapin alueella noin 1 150 ha. Mikäli pinta-alojen suhde vesienhoitoalueittain pysyy samana, pinta-ala kasvaisi Kemijoen vesienhoitoalueella noin 970 ha.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen "Vesiensuojelun suuntaviivat vuoteen 2015" mukaan turvetuotannon haittojen vähentämisessä painotetaan sijainninohjausta, valuma-alueittaista suunnittelua, elinkaaren aikaiset vaikutukset huomioon ottavan parhaan käyttökelpoisen tekniikan käyttöä sekä tuotannosta vapautuvien alueiden jälkikäytön suunnittelua. Nämä toimenpiteet ovat vesienhoitoalueella jo osa nykyistä käytäntöä. Ehdotuksen mukaan uusien turvetuotantoalueiden sijoittamista ohjataan jo ojitetuille tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneille soille, tuotannossa olevien alueiden yhteyteen tai käytöstä poistuneille turvellidoille. Turvetuotantoalueita ei sijoiteta vesistön, vedenhankinnan kannalta merkittävän pohjavesialueen tai muun suojelualueen välittömään läheisyyteen. Uudet turvetuotantoalueet pyritään ohjaamaan alueille, joissa ne aiheuttavat mahdollisimman vähän haittaa vesien tilalle.

Kansallinen energia- ja ilmastostrategia

Valtioneuvosto hyväksyi 6.11.2008 pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategian, jonka valmistelusta on vastannut ilmasto- ja energiapolitiikan ministerityöryhmä. Strategiassa määritellään Suomen ilmasto- ja energiapolitiikan keskeiset tavoitteet osana EU:n tavoitteita. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää merkittäviä toimenpiteitä muun muassa energiakäytön tehostamiseksi ja uusiutuvan energian käytön lisäämiseksi. Strategia esittelee toimia tavoitteiden saavuttamiseksi. Strategia ulottuu vuoteen 2020 saakka. Lisäksi siinä esitetään visioita vuoteen 2050. Strategiassa todetaan turpeen käytöstä seuraavasti:

"Turve on kotimainen energialähde, jonka käyttö on energiahuollon normaali- ja poikkeusaikojen varmuuden ja energiarakenteen monipuolistamisen kannalta tärkeää. Turve korvaa tuontipolttoaineista erityisesti kivihiiltä ja kaasua. Turpeen tuotanto- ja käyttöketjua on kehitetty valtion toimenpitein määrätietoisesti useiden vuosikymmenten ajan. Turpeen käytöllä on huomattavaa työllisyys- ja aluepoliittista merkitystä Pohjois-, Itä- ja Keski-Suomessa. Tavoitteeksi asetetaan, että turpeen tuotantoon ja käyttöön panostetut voimavarat voitaisiin jatkossakin hyödyntää työllisyyttä ja alueellista kehitystä edistäen."

Lisäksi strategiassa linjataan turpeen energiakäytön kohdistuvan ensisijassa jo käyttöön otetuille turvemaille ja soille, kuten metsäojitetuille alueille, maatalouskäytössä olleille turvemaille ja suopelloille.

Kansallinen suo- ja turvemaiden strategia

Yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön sekä ympäristöministeriön kanssa maa- ja metsätalousministeriö asetti 10.2.2009 työryhmän valmistelemaan soiden ja turvemaiden kansallista strategiaa. Strategian tavoitteeksi asetettiin yhteisen, ajantasaisen näkemyksen aikaansaaminen soiden ja suoluonnon sekä turvemaiden monipuolisesta ja kestävästä käytöstä sekä sovittaa yhteen soiden ja turvemaiden eri käyttötarpeita. Työryhmän ehdotus luovutettiin maa- ja metsätalousministerille 16.2.2011. Ehdotus soiden ja turvemaiden kansalliseksi strategiaksi määrittelee tavoitteet ja toimenpiteet soiden sekä turvemaiden kestäväälle ja vastuulliselle käytölle. Sillä sovitaan yhteen soiden ja turvemaiden eri käyttömuotoja ja ympäristönsuojelua siten, että niistä saadaan merkittävä yhteiskunnallinen, taloudellinen ja ekologinen hyöty. Ehdotuksen tavoitteena on turvata maa- ja metsätalouden hyödyt ja energiahuolto, vähentää haitallisia vesistö- ja ilmastovaikutuksia, saavuttaa suoluonnon suotuisa suojelutaso sekä turvata monikäyttö- ja kulttuuripalvelut.

Ehdotuksen mukaan kestävää ja vastuullista käyttöä sovitaan yhteen kohdentamalla soita merkittävästi muuttava toiminta jo ojitetuille tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneille soille ja turvemaille sekä toteuttamalla toimialakohtaisia kestävän ja vastuullisen käytön linjauksia ja toimenpiteitä. Lisäksi strategiaehdotuksessa esitetään soiden ja turvemaiden kestävän käytön edistämiseksi keskeisiä tutkimustarpeita. Strategiaehdotuksessa tarkastellaan yleisellä tasolla myös strategiaehdotuksen vaikutuksiin vaikuttavia tekijöitä sekä strategiaehdotuksen toimeenpanoon vaikuttavia seikkoja.

Valtakunnalliset alueidenkäytön tavoitteet

Alueidenkäyttötavoitteiden tehtävänä on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien seikkojen huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa, auttaa saavuttamaan maankäyttö- ja rakennuslain ja alueidenkäytön suunnittelun tavoitteet, joista tärkeimmät ovat hyvä elinympäristö ja kestävä kehitys, toimia kaavoituksen ennakko-ohjauksen välineenä valtakunnallisesti merkittävässä alueidenkäytön kysymyksissä ja edistää ennakko-ohjauksen johdonmukaisuutta ja yhtenäisyyttä, edistää kansainvälisten sopimusten täytäntöönpanoa Suomessa sekä luoda alueidenkäyttöllisiä edellytyksiä valtakunnallisten hankkeiden toteuttamiselle.

Valtioneuvosto päätti 13.11.2008 valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistamisesta. Tarkistukset tulivat voimaan 1.3.2009. Yhtymäkohtia turvetuotantoon on ainakin elinympäristön laadun ja luonnonvarojen yleistavoitteissa.

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategia 2006

Valtioneuvosto on vuonna 2006 hyväksynyt Suomen luonnon monimuotoisuuden ja kestävän käytön strategian 2006–2016 ja siihen liittyvän toimintaohjelman, joka on jatkoa Suomen biologista monimuotoisuutta koskevalle kansalliselle toimintaohjelmalle 1997–2005.

Strategian tavoitteena on:

- pysäyttää Suomen luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2010 mennessä;
- vakiinnuttaa Suomen luonnon tilan suotuisa kehitys vuosien 2010–2016 kuluessa;
- varautua vuoteen 2016 mennessä Suomen luontoa uhkaaviin maailmanlaajuisiin ympäristömuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen sekä
- vahvistaa Suomen vaikuttavuutta luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä maailmanlaajuisesti kansainvälisen yhteistyön keinoin.

Strategisina päämäärinä on:

- edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua luonnonsuojelualueverkostoa kehittämällä, eliölajien suojelua tehostamalla ja osana eri toimialojen suunnittelua ja toimintaa;
- tuottaa ja välittää tutkimukseen perustuvaa tietoa luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön kustannustehokkaalle ja sopeutuvalla toimintapolitiikalle;
- edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä osana eri toimialojen suunnittelua ja toimintaa;
- varmistaa laaja yhteistyö asianomaisten ministeriöiden ja eri toimijoiden kesken sekä
- edistää luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä ja kestäväää käyttöä maailmanlaajuisesti kansainvälisen yhteistyön keinoin.

Muut turvetuotantohankkeet

Hankealueen lähialueella ei sijaitse muita turvetuotantoalueita. Lähialueelle on suunnitteilla Vapo Oy:n Majava-aavan turvetuotantohanke, jonka YVA-prosessi käynnistyi samaan aikaan Poroaavan hankkeen kanssa. Sallan kunnan alueella on hankevastaavalla käynnistymässä neljä pienempää turvetuotantohanketta.

ARVIOINTIOHJELMASTA TIEDOTTAMINEN JA KUULEMINEN

Poroaavan turvetuotantohankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelma ja sitä koskeva kuulutus on asetettu nähtäville Sallan kunnanvirastossa sekä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa 15.9.2011 alkaen koko arviointimenettelyn ajaksi. Arviointiohjelmaa koskeva kuulutus on julkaistu Lapin Kansa –nimisessä lehdessä 15.9.2011.

Arviointiohjelmaan on voinut tutustua myös Sallan kunnankirjastossa, sekä internetissä www.ely-keskus.fi > ELY- keskus > Lapin ELY > Ympäristönsuojelu > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > Vireillä olevat YVA-hankkeet > Poroaavan turvetuotantoalue, Salla.

ELY-keskus on pyytänyt lausuntoa arviointiohjelmasta Sallan kunnanhallitukselta ja toivonut samalla eri lautakuntien ja viranhaltijoiden osallistumista lausunnonantoon.

Lapin ELY-keskus on varannut erikseen lausunnonantomahdollisuuden seuraaville tahoille: Lapin liitto, Lapin aluehallintovirasto, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Museovirasto, Metsähallitus Luontopalvelut, Paliskuntain yhdistys, Sallan paliskunta, Sallan riistanhoitoyhdistys ry., Yli-Kemin kalastusalue, Lapin luonnonsuojelupiiri ry., Pro Kutsa Ry., Lapin lintutieteellinen yhdistys ry.

YVA-ohjelma on mennyt lisäksi tiedoksi seuraaville tahoille: ympäristöministeriö/YVA-asiat, Suomen ympäristökeskus/YVA-asiat, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö.

Hankkeesta on järjestetty yleisötilaisuus Sallassa 29.9.2011. Tilaisuus oli yhteinen samanaikaisesti meneillä olevan Majava-aavan turvetuotantohankkeen kanssa. Yleisötilaisuudesta ilmoitettiin kuulutuksessa.

LAUSUNNOT JA MIELIPITEET

Ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta on saapunut lausuntoja ja mielipiteitä yhteensä 10 kappaletta. Seuraavassa on esitetty lausunnot ja niiden tiivistelmät.

Sallan kunnanhallitus

Itä-Lapin maakuntakaavassa turvetuotantoalueet sijaitsevat pääosin M-alueella; maa- ja metsätalousvaltainen alue, Majava-aavan kaakkoiskulmassa ek1-aluetta; maaseudun kehittämisen kohdealue. Alueilla ei ole yleiskaavaa eikä asemakaavaa.

Varsinaisten turvetuotantoalueiden osalta alueiden ottamisessa turvetuotantokäyttöön ei ole kunnan maankäytön suunnittelun kannalta ongelmia. Arviointiohjelmassa on kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, ettei turvetuotannosta aiheudu haittaa kesämatkailulle. Arviointiohjelmassa on huomioitava, että tuotantoalueilta ei synny sellaisia haittoja vesistöille, jotka voivat haitata arvokkaita taimen-, siika- ja harjuskantoja

Jauru- ja Vuotosjoella sekä Kivihaarassa Aatsinki-, Kuola- ja Tenniöjoella. Myöskään rantojen loma-asutukselle ei saa syntyä haittoja.

Lisääntyvät turverekkakuljetukset tulee huomioida paikallisen tiestön kunnostamisessa.

Sallan kunta Ympäristönsuojelu

Alueet kuuluvat haja-asutusalueelle, jossa ei ole vesi- ja viemäriverkostoa. Toiminnassa tulee huolehtia, ettei turvetuotanto aiheuta haittaa talousvesien laadulle. Salmivaarantie on kapea ja mutkainen eikä kylän kohdallakaan ole kevyen liikenteen väylää. Pimeään aikaan tapahtuva rekkaliikenne aiheuttanee vaaratilanteita ja pelkoa asukkaille. Liikenne ei saa aiheuttaa haittaa normaaliin liikkumiseen alueella. Turvetuotanto aiheuttaa melua ja pölyä, joka voi haitata alueen asukkaita. Haitat tulisi minimoida kaikissa olosuhteissa. Toiminnasta mahdollisesti johtuvat ympäristöhaitat tulee ehkäistä ennakolta tai rajoittaa mahdollisimman vähäisiksi. Tuotantoalue ja sen ympäristö on pidettävä koko ajan sellaisena, ettei luonnoneläimille aiheuteta tarpeetonta kärsimystä (ei ainoastaan porot). Mikäli suunnitellut hankkeet toteutuvat, kuivatusvesien käsittely on tehtävä parhaalla käyttökelpoisella tekniikalla (vaihtoehto 2). Käsittelystä ei saa olla haittaa luonnon vesille, kalastukselle eikä muulle virkistyskäytölle. Pienemmillä turvetuotantoalueilla, jotka eivät kuulu YVA-ohjelmaan, on otettava huomioon luonnon monimuotoisuuden säilyminen.

Lapin liitto

Alueet sijaitsevat Itä-Lapin maakuntakaavan alueella. Maakuntakaavassa alueet ovat maa- ja metsätalousvaltaista aluetta (M 4517). Poroaavan läheisyydessä sijaitsee maaseudun kehittämisen kohdealue (mk 8009).

Maakuntakaavassa on osoitettu kaksi toiminnassa olevaa turvetuotantoaluetta Kemijärvelle. Maakuntakaavan selostuksessa todetaan, että alueella on muitakin turpeenottoon soveltuvia soita, mutta niiden käyttöönottoedellytyksiä ei ole riittävästi selvitetty. Maa-ainesten käyttöönottoa ja jälkihoitoa suunniteltaessa on kiinnitettävä huomiota toiminnan vaikutuksiin ympäristöön ja ympäristön maankäyttöön tuotannon aikana ja sen päätyttyä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä porotalouden edellytysten turvaamiseen mukaan lukien mm. porovahinkojen minimointi (aitaukset, ym.). Turvealueiden käyttöönottoa suunniteltaessa on otettava huomioon toiminnan aiheuttamat vesistövaikutukset tuotannon aikana ja sen päätyttyä.

Tiedottamisen osalta olisi hyvä eritellä tiedotusvälineet tarkemmin, luetella lehdet, missä kuulutukset/tiedotteet julkaistaan.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet tulisi tunnistaa ja esittää tarkemmin YVA-ohjelmassa.

YVA-ohjelmassa on laajasti kerrottu Itä-Lapin maakuntakaavasta, mutta ei ole kerrottu, mille alueelle hankealue sijoittuu. Hankealue sijaitsee maa- ja metsätalousvaltaisella alueella (M 4517). Raporttien kuvissa maakuntakaavasta 6-8 (Poroaapa) ja 6-7 (Majava-aapa) olisi hyvä esittää hankealueen sijainti. YVA-ohjelmassa viittaukset maakuntakaavan todennäköisiin mineraalivarantoalueisiin (ek-1) ovat turhia. Ko. merkinnot eivät liity hankealueisiin.

YVA-ohjelmassa kerrotaan, että vaikutuksia yhdyskuntarakenteeseen arvioidaan maakuntakaavan laadinnan aikana tehtyjen vaikutustarkastelujen pohjalta. Maakuntakaavan laadinnan aikana ei ole tutkittu ko. turvealueiden vaikutusta alue- ja yhdyskuntarakenteeseen. Maakuntakaavan aluerakennetta tulee käyttää yhtenä lähtökohtana arvioitaessa turvealueiden vaikutusta yhdyskuntarakenteeseen.

Lapin liitto pitää tehtyjä arviointiohjelmia kuitenkin hyvinä pohjina jatko-työskentelylle.

Museovirasto

Museovirastolla ei ole huomautettavaa arviointiohjelmasta rakennetun ympäristön suojelun osalta.

Lapin luonnonsuojelupiiri

Majava- ja Poroaavan YVA-ohjelmassa tulee ottaa soveltuvin osin huomioon YK:n biodiversiteetti- ja ilmastopöytäkirjan, EU:n Suomelle osoittamien päästövähennystavoitteiden, valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden, vesienhoitolain sekä Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma vuoteen 2015, asettamat velvoitteet. Ramboll Oy:n laatimat ympäristövaikutusten arviointiohjelmat ovat niihin nähden osin puutteellisia ja vanhentuneita. Konsulttiyhtiö Ramboll Oy:n olisi aika päivittää selvästikin viime vuosina tehtyjen ”turveyvien” tekstejä ja miettiä YVA-ohjelmien rakennettakin selkeämmäksi.

YVA-ohjelmissa luvussa 4.4 (Hankkeen liittyminen muihin hankkeisiin, suunnitelmiin ja ohjelmiin) on käyty läpi maakuntasuunnitelma 2030, -ohjelma 2011-2014, Lapin energiastrategia, vesipuitelidirektiivi, Kemijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma, kansallinen energia- ja ilmastostrategia, kansallinen suo- ja turvemaiden strategia, valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) sekä Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävästä käytön strategia 2006. Kansalliset ja alueelliset strategiat on luotu paljon turveteollisuuden ehdoilla eikä niissä ole otettu huomioon uusinta tieteellistä tietoa mm. turpeen vaikutuksista ilmaan ja vesiin. Kun taas muista edellä luetelluista suunnitelmista ja ohjelmista ei ole nostettu esille turpeen noston kannalta oleellisia kohtia.

Ilmasto-kappaleessa YVA-ohjelmissa todetaan seuraavaa: ”YK:n alaisen Kansainvälisen ilmastopaneelin IPCC:n (Intergovernmental Panel on Climate Change) tekemän uuden luokituksen mukaan turve on luokiteltu omaksi luokakseen uusiutuvien ja uusiutumattomien polttoaineiden

rinnalle.” Todettakoon kuitenkin, että IPCC luokituksessa vuodelta 2006 turpeenpolton päästökerroin säilyy 10-12 prosenttia korkeampana kuin kivihiilen.

YVA-menettelyssä selvittävä

Vaikutukset ilmastoon

Luvussa 7.2 (Arvioitavat vaikutukset) kerrotaan, että ympäristövaikutuksia arvioitaessa käytetään pohjana Rintilän ym. vuonna 1997 valmistunut taulukko. Siinä ei käsitellä kaikkia YVA-lain edellyttämiä selvitystarpeita, kuten arviota hankkeen kasvihuonepäästöistä. Keskimääräinen turvesuohehtaari sisältää yli 4000 tonnia hiilidioksidia (GTK 1993, Suomen turvevarat), joten ilmastovaikutuksena on ratkaisevaa, säilyykö tämä varasto suon uumenissa vai päästetäänkö se ilmakehään. Metsäojitusten, suopeltojen viljelyn ja turpeenpolton takia turvemaiden hiilidioksidipäästöt ovat muutamassa vuosikymmenessä nousseet jo yli 20 miljoonan tonnin tasolle vuodessa ja niitä ei pitäisi yhtään enää lisätä. Suomi on ilmastopimuksen mukaisesti sitoutunut suojelemaan, hoitamaan ja lisäämään maaperän hiilivarastoja. Ympäristövastuudirektiiviä noudattaen YVA-selostuksessa on kerrottava, kuinka paljon suota pitää ennallistaa, että se korvaisi 20-30 vuoden turvekertymän. O-vaihtoehtoon yhteydessä voitaisiinkin tarkastella, voisiko suot ennallistaa, jolloin ne olisivat entistä parempia hiilinieluja.

Tarkastelu valuma-alueittain

Molemmissa YVA-ohjelmissa luvussa 4.5 (Muut turvetuotantohankkeet) kerrotaan, että Sallan kunnan alueella on hankevastaavalla käynnistymässä Poro- ja Majava-aavan lisäksi neljä pientä turvesuohanketta. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja valtioneuvoston periaatepäätöksen ”Vesiensuojelun suuntaviivat vuoteen 2015” mukaan turpeenoton vaikutuksia on tarkasteltava valuma-alueittain. YVA-ohjelmassa ei kuitenkaan kerrota edes Sallan kunnan muiden pienten turvesuohankkeiden sijaintia eikä turpeennostoalan määrää puhumattaakaan, että aiottaisiin tarkastella hankkeiden yhteisvaikutuksia Ylä-Kemin valuma-alueeseen. YVA-selvityksessä tulisi kuvata näiden neljän pienten hankkeen lisäksi, mitä muita hankkeita on meneillään Ylä-Kemin valuma-alueella ja miten niiden yhteisvaikutus näkyy mm. kalastoon ja veden laatuun.

Vaihtoehtotarkastelu

Vaihtoehtotarkastelussa O-vaihtoehtodossa tulisi tarkastella, mitä ekosysteempipalveluja suot nykyisellään tarjoavat ja mitä menetetään, jos ne otetaan turvetuotantokäyttöön. YK:n biodiversiteettisopimuksen alle on kehitetty luonnon ekosysteempipalvelujen käsitteistöä, jolla tarkoitetaan paitsi luonnon monimuotoisuutta myös terveiden ja toimivien ekosysteemien luomia ilmaisia, mutta välttämättömiä edellytyksiä ihmisen elämälle ja hyvinvoinnille. Soista puhuttaessa tärkeimpiä palveluja ovat il-

maston säätely (suo on hiilinielu ja suuri hiilivarasto) sekä veden kierron ja virtaamien säätely, pääosa turpeestahan on vettä. On laskettu, että n. 40 000 hehtaaria ojittamatonta suota pitää yhtä paljon vettä kuin esimerkiksi suunniteltu Kollajan allas.

YVA-ohjelmissa todetaan, että turpeenostoaalueilla vesien käsittelyn lähtökohtana on käyttää alueelle soveltuvaa teknistaloudellisesti parasta mahdollista menetelmää. Vaihtoehtoina esitellään ympärivuotinen pintavalutus (VE1) tai ympärivuotinen kemiallinen käsittely (VE2). Ympärivuotinen kemiallinen käsittely yleensä esitetään soveltuvan käytettäväksi vain sulan maan aikana 0-asteen yläpuolella. YVA-selostuksessa tulee kertoa perustelut vaihtoehtojen valintaan ja kuvata ne yksityiskohtaisesti. Pintavalutuskenttä-vaihtoehdossa olisi ollut hyvä jo YVA-ohjelmassa arvioida, mistä löytyy kuivatusvesien imeytykseen soveltuva ojittamaton luonnontilainen suo. Ilman pintavalutuskentän ominaispiirteiden selvittämistä sen tehoakaan ei pysty arvioimaan eikä siten myöskään hankkeen toteuttamiskelpoisuutta.

Vaikutukset vesistöön ja kalastoon

Molemmissa ohjelmissa todetaan seuraavaa: ”Kuormituksen vaikutuksia arvioidaan varovaisuusperiaatteen mukaisesti käyttäen konservatiivisia lähtöarvoja sekä –oletuksia”. Lukijalle jää hämäräksi, mitä tarkoitetaan konservatiivisuudella? Lisäksi (sivut 45 ja 44) todetaan, että ”Hankealueen kuntoonpano- ja tuotantovaiheen kuormitukset arvioidaan toteutusvaihtoehdoilla Pohjois-Suomen vuosien 2003-2008 turvetuotantosoiden keskimääräisten ominaiskuormituslukujen perusteella”. FT, tutkija Lasse Svanbäck on todennut, että koska suot ovat ominaisuuksiltaan aina erilaisia, keskimääräiset ominaiskuormitusluvut eivät vastaa todellisuutta. Esimerkiksi orgaanisten kiintoaineiden päästöt ovat Svanbäckin tutkimuksen mukaan kymmenkertaisia arvioituun nähden. Arviot ovat yleensä alimitoitettu. Lisäksi arvioinnissa on otettava huomioon ilmastonmuutoksen tuomat muutokset sääolosuhteissa mm. kesän rankkasateet ja mahdolliset pitkät kuivuusjaksot. Pohjavesien muutokset voivat vaikuttaa alueen kaivoihin ja lähteisiin. Lisäksi rankkasateet ovat kuormituspiikkejä vesistöihin.

Vesienhoitolain mukaan vesien tulee olla pysyvästi vähintään hyvässä tilassa vuoteen 2015 mennessä. Mikäli turpeenostosuunnitelmat toteutuvat, eivät alueen vedet tule saavuttamaan vaadittua hyvää tilaa. Vesienhoitoalueen toimenpideohjelmassa Poroaavan laskuista mm. Vuotosjoen tila on nykyisin tyydyttävä. Jaurujoesta ei ole tilaluokitusta, mutta jo nykyisellään sen väri mm. vaihtelee lievästi ruskeasta ruskeaan ja happitilanne on talvisin tyydyttävä tai jopa välttävä.

Majava-aavan laskuistakaan ei ekologista tilaa ole luokiteltu Majavalammelle, -ojalle ja Kivihaaranjoelle. Aatsinginjoen ekologisesta tilasta ei ole luokitusta, mutta vesistön kemiallinen tila on hyvä. Kuola- ja Tenniöjoen veden laatu on peräti erinomainen. Ne soveltuvat hyvin virkistys-

käyttöön ja Tenniöjoella on tärkeä merkitys Kemijärven ja Kemijoen vaelluskalojen lisääntymis- ja poikastuotannossa. YVA-selostuksessa tulee kertoa myös, miten Sallan kunnanhallituksen vaatimat arvokkaat siika-, taimen- ja harjuskannat turvataan Jauru- ja Vuotosjoella sekä Kivihaarassa, Aatsinki-, Kuola- ja Tenniöjoella.

YVA-selvityksessä on myös arvioita, miten hanke vaikuttaa tuotantoalueen keskellä olevaan 3 ha:n suuruiseen Majavalampeen: mm. pölyvaikutukset ja purkautuuko vesi pois lammesta.

Lajit ja luontotyytit

Todettakoon ensin, että hankealueiden nykytilan kuvauksessa olisi ollut suotavaa kuvata, milloin Majava- ja Poroaavalla on ojitukset tehty. Jos niistä on useampi vuosikymmen, ojitusten teho voi olla merkittävästikin heikentynyt. Ylipäänsä tieto ojitusten tilasta ja virtaussuunnista on tarpeen, jotta voidaan arvioida suon luonnontilan muuttuneisuus ja toisaalta ennallistumismahdollisuudet.

Lisäksi YVA-ohjelman kuulemiskierrosta olisi ollut hyvä siirtää, jotta siinä oltaisiin ehditty kuvata tarkemmin, mitä luontoselvityksiä kesän 2011 aikana on tehty. YVA-ohjelmassa mainitaan luontodirektiivin liitteen IV a lajeista vain viitasammakko, mutta ei kerrota, onko arvioitu muiden mainitun direktiivin lajien esiintymismahdollisuutta alueella. Ohjelmassa ei myöskään kerrota, mitä muita eläimiä kartoitetaan ja mitä menetelmiä käytetään.

Kasvillisuusluvussa (sivut 42-43 ja 44) on lueteltu erilaisia ohjeistuksia, joita aiotaan käyttää hyväksi tehtäessä kasvillisuusselvityksiä. Lukijalle ei aukea, miten niitä hyödynnetään jatkossa. Ei riitä, että ne vain luetaan. Myös luontoarvojen kartoituksessa käytetyt menetelmät ovat vanhentuneita. Esimerkiksi kahden laskentakerran kartoituslaskenta touko-kesäkuussa on riittämätön tutkimaan alueen linnustoa. Samaten kasvillisuuskartoituksen tekemiseen maastokäynnit heinäkuussa 2-3 työpäivän aikana on riittämätöntä.

Vaikutukset Natura-alueisiin

YVA-ohjelmissa todetaan vain, ettei hankkeilla ole vaikutusta Natura-alueisiin. Majava-aavan hankealueen lähellä sijaitsee Joutsenaapa-Kaita-aapa –Natura-alue, jonka läpi kulkee purkuvesistönä käytettävä Aatsinkijoki. Joutsenaapa-Kaita-aavan suojeltavat luontotyytit ovat mm. vaiheuttumis- ja rantasuot, boreaaliset tulvaniityt, Fennoskandian lähteet ja lähdesuot sekä luonnontilaiset jokireitit. YVA-selvityksessä on tarkasteltava vaarantaako hanke näitä luontotyyppijä sekä alueella tavattuja luontodirektiivin liitteen II lajeja sekä lintudirektiivin liitteen I lintuja. Lisäksi riippuen vallitsevista tuulista molemmissa hankkeissa voi vaikutuksia olla myös Termusaavan Natura-alueeseen. Kemihaaran suot -Natura-alueesta todetaan www.ymparisto.fi –sivuilla seuraavaa: ”Alueella on runsaasti arvokkaita pienvesiä: latvapurojen lisäksi myös mm.

lähteitä ja suppalampia. Vuotos- ja Jaurujokivarsille ovat tyypillisiä rehevät ruoho- ja lehtokorvet, tulvametsät ja -niityt.”, joten YVA-selvityksessä on tarkasteltava hankkeen vaikutuksia myös Kemihaaran suot –Natura-alueeseen.

Sosiaaliset vaikutukset

On hyvin yleinen puute YVA-ohjelmissa, että niissä ei ole kuvattu kunnolla, miten sosiaalisia vaikutuksia arvioidaan ja mitä menetelmiä käytetään. Kyselyissä tulkitaan myös vaikutusalue liian suppeaksi eli haastellaan vain lähialueen ihmiset. Poro- ja Majava-aavan YVA-ohjelmissa pitäisi olla mukana jo kyselylomakkeet ja haastattelukysymykset, jotta niistä voisi arvioida, kysytäänkö oikeita asioita. Molemmissa ohjelmissa paistaa läpi jonkinasteinen asenteellisuus, koska kuvattaessa kyselyjen sisältöä, puhutaan mielikuvista (sivut 46 ja 47: Kyselyyn sisällytetään mm. kysymyksiä alueen marjaisuudesta, virkistyskäytöstä, mielikuvista hankkeen hyödyistä/haitoista...). Kyselyyn vastanneilla voi olla myös tietoa eikä vain mielikuvia asiasta. Yleensä hankkeiden vastustajat leimataan tietämättömiksi ja vain mielikuvien ja tunteiden varassa toimiviksi.

Pöly- ja meluvaikutukset

Molempien soiden läheisyydessä on asutusta. Asukkaille turpeennoston pöly- ja meluhaitat tulevat olemaan merkittäviä kesän helleaikoina. Lisäksi pöly- ja meluvaikutuksia pitää arvioida myös luonnonarvoalueille eikä vain ihmisiin kohdistuvina vaikutuksina. Pöly likaa ja rehevöittää vesistöjä ja melu saattaa aiheuttaa häiriötä lähialueilla mm. pesiville linnuille. YVA-ohjelmassa olisi ollut hyvä esittää jo esimerkiksi vallitsevat tuulet, jotta jo tässä vaiheessa voisi saada jonkinlaisen käsityksen melun ja pölyn vaikutuksista.

Kemijärven kalastusalue

Suunnittelualueen ja ympäristön nykytilaa kuvaava osa kalastosta ja kalastuksesta on puutteellinen ja perustuu vanhentuneeseen ja virheelliseen tietoon. Tekstissä mainitaan mm., että kalanistutuksista on vastannut Lapin läänin kalatoimisto. Toimisto on lakkautettu jo vuonna 1995. Ajantasainen tieto olisi löytynyt helposti Lapin ELY-keskuksen kalatalouspalvelun istutusrekisteristä. Vesialueiden omistajat eivät ole tehneet alueelle istutuksia 10 vuoteen. Lukuisat esimerkit ympäri Suomea ovat osoittaneet, että turvetuotannon välittömät vaikutukset ovat aina kalojen poikastuotannon kannalta tuhoisat. Tuotantoalueen alapuolisten jokien luontaisesti uusiutuvat taimen-, harjus- ja siikakannat tullaan menettämään kokonaan eikä niiden kompensointi onnistu istutuksin. Nyt esitettävässä arviointiselvityksessä viitataan vanhentuneisiin saalistilastoihin ja yhteen sähkökoekalastukseen. Kalatalouden näkökulmasta vaikutusalueen alapuoliset joet omaavat merkittävän tuotantopotentiaalin, joka on kartoittamatta. Nykytilan kuvauksessa olisi pitänyt selvittää

jokien ekologinen tila ja poikastuotantoalueet. Pelkosenniemen osakunnan mukaan Vuotosjoen harjuskanta on erittäin hyvä ja tilanne on varmasti sama myös Jaurujoessa. Alueen kalastuksen luonne on muuttunut vuosikymmenessä kotitarvekalastuksesta vapaa-ajan kalastukseen ja luontomatkailuun, joiden merkitys tulee vain kasvamaan, jos alueen luontoarvot eivät muutu.

Kalastusalueen vesien kalakantojen hoidossa ja kalastuksen järjestämisessä ohjeena on kalastusalueen kalavesien käyttö- ja hoitosuunnitelma. Kalastusalueen sivuvesien käyttö- ja hoitosuunnitelmassa on kalavesien hoidolle asetettu seuraavat tavoitteet:

Sallan alueella pienvesien merkitys on tärkeä, sillä alueella on kalavesiä niukasti. Matkailu- ja virkistyskalastuksen kannalta niillä on erityinen painoarvo matkailukeskusten lähivesinä.

Kemijärven kalastusalueen sivuvesillä käyttö- ja hoitosuunnitelman tärkeimpänä tavoitteena pidetään alueen lukuisten vesistöjen tehokasta kalataloudellista hyödyntämistä, jonka tulee perustua kalakantojen luontaiseen uusiutumiseen.

Kemijärven käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaan Kemijärven kalakantojen hoidon tulee perustua yläpuolisen Kemijoen ja Kemijärveen laskevien vesistöjen arvokalalajien luontaiseen uusiutumiseen ja säilyttämiseen. Tämä perustuu siihen, että toteutetut ja suunnitteilla olevat jokien kunnostukset parantavat merkittävästi haluttujen kalalajien elinmahdollisuuksia.

Kalastusalueen lakisääteinen velvollisuus ohjata alueensa kalavarojen käyttöä ja hoitoa on sivuutettu nyt kokonaan YVA-ohjelmassa. Kalastusalue katsoo, että lainvoimaisen käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteet ovat velvoittavat silloin, kun muun toiminnan vaikutukset koskevat kalavesiä.

Kalastusalue pitää edellä esitetyllä perusteella riittämättömänä vaikutusten arviointikeinona kalastajien haastattelemista ja edellyttää raportin täydentämistä niin, että tarkastelussa on mukana jokien ekologinen tila, virtakutuisten kalojen poikastuotantoalueiden määrä ja vaikutus kalastukseen. Arviointi on tehtävä nykytilaan ja tilanteeseen hankkeen jälkeen.

Paliskuntain yhdistys

Vapo Oy suunnittelee turvetuotantoalueiden perustamista Sallan Majava-aavan ja Porooaavan alueille. Majava-aavalla hankealueen koko on 347,5 ha, josta turvetuotantoa harjoitettaisiin 310 ha:n alueella. Porooaavalla hankealue on 281 ha, josta turvetuotantoa harjoitettaisiin 249 ha:n alueella. Molemmissa YVA-menettelyissä tarkastellaan vaihtoehtoisina vesienkäsittelymenetelminä joko ympärivuotista pintavalutuskenttää (VE 1) tai ympärivuotista kemikalointia (VE 2)

Turvetuotantoalueet sijoittuvat kokonaisuudessaan Sallan paliskunnan alueelle. Sallan paliskunnan suurin sallittu eloporoluku on 5 300 ja poronmistajia oli 129 poronhoitovuonna 2009-2010. Porotalous on merkittävä elinkeino Sallan kunnassa. Alueen poronhoito perustuu luonnontilain ja porojen luontaisen laidunkierroksen ympärivuotiseen hyödyntämiseen. Turvetuotantoon suunnitellut alueet ovat paliskunnan kesälaitumia ja vasoma-alueita. Yhteensä tuhansia poroja käyttää alueita näinä aikoina. Turvetuotanto tulee aiheuttamaan merkittäviä vaikutuksia alueen poronhoidolle.

Poronhoitolaki ja valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Poronhoitolaki (848/1990) (PHL) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon poronhoitoalueella toimittaessa. Poronhoitolakia ei ole tunnistettu YVA-ohjelmassa. Poronhoitolaki turvaa elinkeinon aseman ja säättää poronhoidolle pysyvän, vapaan laidunnusoikeuden: ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta.” (PHL 3§). Poronhoitolain (53 §) säädetään myös että ”suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa.” Neuvotteluista määrätään myös Itä-Lapin maakuntakaavan koko maakuntakaava-alueita koskeissa yleismääräyksissä.

YVA-ohjelmissa ei kerrota aiotaanko paliskunnan kanssa neuvotella. Paliskuntain yhdistys katsoo, että neuvottelut tulee järjestää, sillä Vapo Oy on pääosin valtion omistuksessa (50,1 %). Paliskuntain yhdistys muistuttaa, että hyvä neuvottelukäytäntö tarkoittaa sitä, että neuvottelut aloitetaan riittävän aikaisessa vaiheessa, ja että neuvotteluiden lähtökohtana on todellinen mahdollisuus vaikuttaa asioihin. Pöytäkirja ei voida tulla valmiiden suunnitelmien kanssa. Neuvotteluita tulee jatkaa niin kauan, että asiat saadaan ratkaistua.

Poronhoitolain ja muun lainsäädännön lisäksi poroelinkeinoa turvataan myös valtioneuvoston päätöksellä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista. ”Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet” -luvun yleistavoitteissa todetaan: ”Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset.” Myös Itä-Lapin maakuntakaavassa sanotaan kaavan yleismääräyksissä: ”Porotalouden sekä muiden luontaiselinkeinojen toiminta- ja kehittämisedellytykset on turvattava. Metsätaloutta, turvetuotantoa, matkailutoimintoja ja loma-asutusta suunniteltaessa on otettava huomioon porotaloudelle tärkeät alueet.” MRL:n mukaan alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Poroelinkeinoon kohdistuvia vaikutuksia

Paliskunnan alueelle tuleva turvetuotanto aiheuttaa erilaisia haittoja ja menetyksiä poroelinkeinolle, sillä ne sijoittuvat tärkeille toiminta-alueille. Majava-aavan ja Poroaavan alueet ovat kesälaitumia, joiden ravinto-resurssi menetetään turvetuotannon myötä. Majava-aapa ja Poroaapa ovat rauhallisia ja sulavat päville aikaisin, sen vuoksi ne ovat myös vasoma-alueita. Turvetuotannon myötä vasonta siirtyy muualle.

Porovaatimet vasioineen ovat etenkin kevättalvella, vasonta-aikana ja alkukesällä tutkimusten mukaan erityisen herkkiä ihmistoiminnan aiheuttamalle häiriölle. Mikäli turvetuotannon aiheuttama melu ja liikenne ym. häiritsevät poroja, ja/tai muodostavat esteen niiden kululle, siirtyvät porot rauhallisimmille alueille. Laidunkierron muuttuminen aiheuttaa laiduntien epätasaista kulumista, mikä vaikuttaa elinkeinon kannattavuuteen teuraspainojen laskun vuoksi. Porot voivat myös ohjautua kyliin, jolloin ne täytyy ajaa tai hakea pelloilta pois. Tämä aiheuttaa lisätyötä ja työkustannuksia poronhoitajille ja mahdollisia ristiriitatilanteita maanviljelijöiden kanssa.

Turvetuotantoalueiden ojat ovat tyypillisesti jyrkkäreunaisia ja niin syviä, etteivät poron jalat yllä pohjaan. Lisäksi pohja on upottava ja lietteinen, ja kylmä vesi kangistaa etenkin pienen vasan nopeasti. Porot todennäköisesti hakeutuvat turvesoille keskikesällä räkkäaikana, sillä ne ovat tottuneet käyttämään alueita ja räkän aiheuttaman haitan välttämisen tarve ylittää häiriöstä johtuvan välttämiskäyttäytymisen. Tällöin on todennäköistä, että varsinkin vassoja hukkuu ojiin. Turvetuotantoalueilla tapahtuvat porotuhot kohdistuvat tiettyjen poronomistajien porokarjoihin, jotka perinteisesti laiduntavat alueilla. Myös turvetuotannon aiheuttama liikenteen lisääntyminen tulee todennäköisesti aiheuttamaan suoria vahinkoja porotaloudelle. Porokolarien määrä alueella tulee kasvamaan. Tyypillisesti porokolarit tapahtuvat marras-tammikuussa ja raskaan liikenteen osuus on niissä huomattava. Turvetta tullaan ajamaan rekoilla soilta pääasiassa lämmityskaudella ja ajoreitit ovat tieosuuksilla, joiden kautta porot liikkuvat tähän vuodenaikaan. On paliskuntia, joissa turvekat aiheuttavat suurimman osan liikennevahingoista.

Molempien suunnittelualueiden vieressä sijaitsee paliskunnan aktiivisessa käytössä olevat erotusaidat. Niiden käyttö tulee todennäköisesti vaikeutumaan tai jopa loppumaan kokonaan turvetuotannon aiheuttaman estevaikutuksen ja häiriön vuoksi. Aitoja joudutaan muuttaman tai toiminta siirtämään muualle. Tämä aiheuttaa merkittäviä kustannuksia paliskunnalle. Majava-aavalle suunnitellun turvetuotantoalueen vieressä sijaitsee paliskunnan osakkaan talvitarha. Turvetuotanto tulee vaikeutamaan myös tämän alueen toimintaa ja aiheuttamaan vahinkoja perheen porokarjalle (mm. liikenne, kun porot tulevat tarhalle ja kun ne löysätään sieltä).

Turvetuotantoon liittyy uhka porojen laidunnusoikeuden pysyvistä menetyksestä turvetuotantoalueiden poroelinkeinolle sopimattomassa jälkikäytössä. Suot ovat yksi tärkeimmistä luontotyypeistä poronhoitoalueella. Ne ovat merkittäviä kesälaitumia ja vasoma-alueita. On nähtävissä, että nyt tutkittavat Majava-aavan ja Poroaavan turvetuotantoalueet ovat vain alkua laajamittaisemmalle turpeen nostolle paikkakunnalla. Turvetuotantoalueiden jälkikäytöstä ei saa aiheutua paliskunnalle uusia kustannuksia, kuten aitaamisvelvollisuutta (esim. viljelykset), varsinaisen turvetuotannon päättymisen jälkeen. Paliskunta tulee ottaa mukaan alueiden jälkikäytön suunnitteluun.

Turvetuotanto tulee aiheuttamaan merkittäviä vaikutuksia Sallan paliskunnan poroelinkeinon toimintaympäristöön ja toimintaan.

Edellä on kuvattu vain joitakin esimerkkejä vaikutusmekanismeista. Sen vuoksi paliskunta vastustaa tuotannon aloittamista. Mikäli tuotanto kuitenkin alkaa, **Vapo Oy:n tulee kompensoida poroelinkeinolle aiheuttamansa haitat ja menetykset täysimääräisesti.**

Ympäristövaikutusten arviointi Poro- ja Majava-aavan turvetuotantoalueilla

Ympäristölle aiheutetut muutokset vaikuttavat keskeisesti poroelinkeinoon. Lisäksi erityislain (poronhoitolaki) sisältö asettaa vaatimuksia tehtävälle YVA-selvitykselle.

YVA-ohjelmien poroelinkeinoa koskeva nykytilan kuvaus on suppea ja tuotannon aiheuttamia vaikutuksia poroelinkeinolle vähätellään. Alueiden merkityksen poronhoidolle ja turvetuotannosta aiheutuvien vaikutusten Sallan paliskunnalle tulee näkyä arviointiselostuksessa. Nämä asiat tulee selvittää laajemmin, kuin mitä YVA-ohjelmassa on ehdotettu. Pelkkä poroisännän haastattelu ei riitä, vaan vaikutukset tulee selvittää kunnolla, esimerkiksi laajemmassa pienryhmässä käytävien keskustelujen ja karttatarkasteluiden avulla. Paliskuntain yhdistys katsoo, että pelkkä viittaus vanhaan ohjeistukseen turvetuotannon mahdollisista vaikutuksista (Rinttilä ym. 1997), joka vähättelee vaikutuksia, eikä tunnista vaikutusmekanismeja, ei riitä nykypäivänä. YVA-menettelyiden porotalousvaikutusten arvioinnissa tulee käsitellä niin kuntoonpanon kuin toiminnan aikaisiakin vaikutuksia. Myös toiminnan jälkeistä aikaa tulee tarkastella (jälkikäyttö). Menettelyissä tulee etsiä toimenpiteitä haitallisten vaikutusten lieventämiseen ja kompensointiin yhteistyössä poroelinkeinon harjoittajien kanssa.

On tiedossa, että kuntaan on tulossa useita turvetuotantoalueita, joista osaan ei vaadita YVA-menettelyä. Kaikkien näiden yhteisvaikutuksia Sallan paliskunnan toiminnalle tulee tarkastella. Yhteisvaikutusten arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös muiden selostuksessa lueteltujen (Laukkuaapa, Moita-aapa, Pahajoenjänkä) turvetuotantoalueiden vaikutukset. Suunnittelualueiden esittäminen samalla kartalla antaisi paremman kuvan vaikutusten sijainnista. Myös muihin karttaesityksiin tulee kiinnittää huomioita: niistä puuttuu mittakaavoja ja suunniteltujen tur-

vesoiden sijaintia ei esitetä esim. liikennemääriä ja maakuntakaava-tilannetta kuvaavilla kartoilla.

Poroelinkeinoa ei ole nostettu esille YVA-ohjelman kohdassa 7.1.1. ”Vaikutusalueen rajausta ja määrittäminen”. Paliskuntain yhdistys katsoo, että YVA-menettelyssä tulee tarkastella Majava-aavan ja Poroaavan hankkeiden sekä muiden paliskunnan alueelle suunniteltavien turvetuotantoalueiden vaikutuksia koko Sallan paliskunnan alueella. Paliskunta laiumineen, muine toiminnallisine alueineen ja rakenteineen on yhteinen toimintaympäristö ja muutokset sen yhdessä osassa vaikuttavat myös muualle. Mikäli turvetuotanto alkaa, tulee sen vaikutuksia seurata myös porotalouden osalta. Tätä varten tulee perustaa esimerkiksi vuosittain ja tarpeen mukaan useamminkin kokoontuva yhteistyöryhmä.

Mikäli toiminta alkaa, Vapo Oy tulee ympäristöluvassa velvoittaa huomioimaan toiminnassaan porojen ja poromiesten liikkuminen alueella. Turvallisuutta turvetuotantoalueella ja tuotannosta aiheutuvien haittojen minimointia voidaan toteuttaa eri tavoin. Turvetuotantoalueiden aitaaminen, ojien loiva profiili, ojiin toteutettavat luiskaukset ja kulkusillat ojien yli parantavat porojen ja poronhoitajien turvallisuutta. Vapo Oy:lle ja sen palveluksessa tai siihen sopimussuhteessa oleville tulee ympäristöluvassa asettaa ehdoton vahinkojen estämisvelvollisuus. Yhteydenpito osapuolten välillä on välttämätöntä. Mikäli vahinkoja tapahtuu, niistä tulee aina tiedottaa paliskuntaa. Vapo Oy:n tulee korvata ojiin hukkuneet porot täysimääräisesti, esimerkiksi liikennevahinkokorvausten mukaisesti. Paliskunnan poroelinkeinoa ei saa vaarantaa ottamalla merkittävä osa kesälaitumista ja vasoma-alueista turvetuotantoalueiksi. Merkittävä kysymys on myös turvetuotantoalueiden jatkokäyttö. Se tulee ottaa osaksi turvetuotannon luvitusta.

Turvetuotantohankkeille perustetaan YVA-ohjelmien mukaan yhteinen seurantaryhmä. Ryhmään tulee kutsua edustaja Sallan paliskunnasta, jotta riittävä tiedon saanti ja osallistuminen varmistetaan YVA-lain tarkoittamassa laajuudessa.

YVA-ohjelmissa ei mainita onko purkuvesistöissä tavattu uhanalaista jokihelmisimpukkaa eli raakkua, ja olisiko turvetuotannolla vaikutusta sen esiintymisiin.

YVA-menettelyssä tulee arvioida perusteellisesti kaikki poroelinkeinoon kohdistuvat vaikutukset. Pelkkä poroisännän haastattelu ei riitä.

Turvetuotanto tulee aiheuttamaan merkittäviä vaikutuksia poroelinkeinolle Sallan paliskunnassa. Siitä aiheutuvat haitat ja menetykset tulee korvata poroelinkeinolle täysimääräisesti.

Sallan paliskunnan lausunnot ja kannanotot tulee ottaa huomioon painoarvoltaan merkittävinä turvetuotantoa koskevassa suunnitte-

lussa ja päätöksenteossa: YVA-menettelyssä, toiminnan jatko-suunnittelussa, luvituksessa, jälkikäytössä ym.

Paliskuntain yhdistys korostaa myös poronhoitolain mukaista neuvotteluvelvollisuutta ja toimivan toimijoiden välisen vuoropuhelun tärkeyttä vaikutusten minimoinnissa ja seurannassa. Mikäli toiminta aloitetaan, Vapo Oy:n, turvetuotantoalueilla toimivan urakoitsijan ja Sallan paliskunnan välille tulee kehittää toimiva yhteydenpitojärjestelmä.

Sallan paliskunta

Vapo Oy suunnittelee turvetuotantoalueiden perustamista Sallaan, Majava-aavan ja Poroaavan alueille. Majava-aavalla hankealueen koko on 347,5 ha, josta turvetuotantoa harjoitettaisiin 310 ha:n alueella. YVA:ssa tarkastellaan vaihtoehtoisina vesienkäsittelymenetelminä joko ympärivuotista pintavalutuskenttää (VE 1) tai ympärivuotista kemikalointia (VE 2). Poroaavalla hankealue on 281 ha, josta turvetuotantoa harjoitettaisiin 249 ha:n alueella. Poroaavan YVA-menettelyssä vaihtoehtoina tarkastellaan samoja vesienkäsittelymenetelmiä kuin Majava-aavalla.

Turvetuotantoalueet sijoittuvat kokonaisuudessaan Sallan paliskunnan alueelle. Sallan paliskunnan suurin sallittu eloporoluku on 5 300 ja poronmistajia oli 129 poronhoitovuonna 2009-2010. Paliskunnan poronhoito tukeutuu vahvasti luonnonlaitumien käyttöön. Turvetuotantoon suunnitellut alueet ovat vasoma-alueita sekä kesälaitumia. Yhteensä tuhansia poroja vasoo tai laiduntaa alueilla tai kulkee niiden kautta.

Poronhoitolaki

Poronhoitolaki (848/1990) (PHL) on erityislaki, joka *tulee aina ottaa huomioon poronhoitoalueella toimittaessa*. Poronhoitolaki turvaa elinkeinon aseman ja säättää poronhoidolle *pysyvästi vapaan laidunnusoi-keuden*, eli oikeuden porolle ottaa luonnosta ravintonsa: ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta.” (PHL 3§). Poronhoitolaissa (53 §) säädetään myös että ”suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa.” Hyvä neuvottelukäytäntö ei tarkoita pelkkää kuulemista vaan vuorovaikutteisia neuvotteluita, joissa on todellinen vaikutusmahdollisuus. Neuvotteluita tulee jatkaa niin kauan, että asiat saadaan sovittua. YVA-ohjelmassa ei ole tunnistettu poronhoitolakia.

Itä-Lapin maakuntakaavan koko maakuntakaavaa koskevissa määräyksissä todetaan: ”Porotalouden sekä muiden luontaiselinkeinojen toiminta- ja kehittämisedellytykset on turvattava. Metsätaloutta, turvetuotantoa, matkailutoimintoja ja loma-asutusta suunniteltaessa on otettava huomioon porotaloudelle tärkeät alueet. Suunniteltaessa valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimen-

piteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.”

Turvetuotannon vaikutuksia poroelinkeinolle

Poronhoito on ekstensiivinen maankäyttömuoto, jonka kannattavuus perustuu laajoihin laidunalueisiin ja porojen luontaisen laidunkierron mukaiseen vapaaseen laiduntamiseen. Paliskunnan toiminnalliseen ympäristöön kuuluvat erilaiset *porojen* laidunalueet ja muut toiminnalliset alueet (mm. kesä, talvi, rykimä, vasoma), ja niille siirtymiseen käytettävät alueet, sekä paliskunnan *poronhoidon* toiminta-alueet ja infrastruktuuri (mm. kuljetusreitit, erotusaidat, kämpät, laidunkiertoaidat ym.). Paliskunnan toiminta on suunnitelmallista elinkeinon harjoittamista. Kaikki paliskunnan alueelle tuleva uusi toiminta vaikuttaa poroelinkeinoon, sillä paliskunta eri osineen on yhtenäinen toimintaympäristö. Eri alueiden merkityksen suuruus vaihtelee paliskunnan sisällä. On selvää, että alueelle tuleva turvetuotanto tulee vaikuttamaan paliskunnan toimintaan. Siitä aiheutuu menetyksiä ja haittoja poroelinkeinolle.

Laidunten menetys

Suunnitellut Majava-aavan ja Poroaavan turvetuotantoalueet sijoittuvat paliskunnan keskeisille toiminta-alueille. Ne ovat sekä vasoma-alueita että kesälaitumia. Yhteensä alueilla vasoo, laiduntaa ja niiden kautta kulkee tuhansia paliskunnan poroja.

Turvetuotannon vuoksi paliskunta menettää kesälaidunresurssejaan, kun porojen kesäravintonaan käyttämä kasvillisuus poistetaan. Suot sulavat pälville aikaisin ja tarjoavat nopeasti tuoretta ravintoa imetystä aloittavalle vaatimelle. Vasonta on aikaa, jolloin poro hakeutuu rauhallisille alueille. Porojen tarvitsema vasomarauha häiriintyy turvetuotantoalueen ja sen vaatimien toimintojen läheisyydessä.

Laidunnuksen muutos

Porovaatimet vasioineen ovat etenkin kevättalvella, vasonta-aikana ja alkukesällä tutkimusten mukaan erityisen herkkiä ihmistoiminnan aiheuttamalle häiriölle. Mikäli turvetuotannon aiheuttama melu ja liikenne ym. häiritsevät poroja, ja/tai muodostavat esteen niiden kululle, siirtyvät porot rauhallisimmille alueille. Porot voivat myös ohjautua kyliin, eli pelloille ja pihapiireihin. Tämä aiheuttaa lisätyötä ja työ kustannuksia poronhoitajille, kun porot pitää ohjata kylistä ja pelloilta pois, sekä ristiriitoja maanviljelijöiden ja poroelinkeinon harjoittajien välille.

Laidunkierron muuttuminen aiheuttaa laidunten epätasaista kulumista, mikä vaikuttaa elinkeinon kannattavuuteen. Tänä päivänä suurin osa teuraista on vassoja, eli niiden määrä ja kunto määräävät porotalouden tuoton. Mikäli laitumet kuluvat, tai porot kerääntyvät (yli)suuriin tokkiin turvesoille esim. räkkäaikana, on vasaprocentin ja teuraspainojen lasku kiristyvän ravintokilpailun myötä mahdollista. Näin on tuoreen tutkimuk-

sen mukaan käynyt esimerkiksi Rovajärven ampuma-alueella. Toisaalta myös talviruokintakulut lisääntyvät, jos porot ovat huonokuntoisia tai ne joudutaan ottamaan ruokintaan aiemmin. Nämä vaikuttavat suoraan elinkeinon kannattavuuteen.

Porojen ja poromiesten turvallisuus alueella

Porot ovat keskikesällä räkkäaikana vähemmän herkkiä ihmistoiminnan aiheuttamalle häiriölle, ja voivat etsiä räkkäsuojaa avoimilta, tuulisilta turvesoilta. Tällöin on todennäköistä, että poroja hukkuu turvetuotanto-alueiden ojiin, jotka ovat tyypillisesti syviä, jyrkkäreunaisia, pehmeäpohjaisia, ja joiden kylmä vesi kangistaa etenkin pienen vasan nopeasti. Aikuisenkaan poron jalat eivät välttämättä ylety pohjaan ojan laskupäässä. Turvetuotantoalueilla tapahtuvat porovahingot kohdistuvat tiettyjen alueella porojaan laiduntavien poronomistajien porokarjoihin.

Myös turvetuotannon aiheuttama liikenteen lisääntyminen tulee aiheuttamaan suoria vahinkoja porotaloudelle. Sen myötä porokolarien määrä alueella kasvaa. Turvetta tullaan ajamaan pääasiassa lämmityskaudella mm. alkutalvella, eli aikana jolloin porokolaririski on muutenkin suurimmillaan. Turverekkojen ajoreitit sijoittuvat tieosuuksille, joilla porot liikkuvat siirtyessään syys- ja talvilaitumille.

Paliskunta on huolissaan porojen turvallisuudesta. Mikäli toiminta aloitetaan, Vapo Oy tulee ympäristöluvassa velvoittaa huomioimaan toiminnassaan porojen liikkuminen ja oleskelu alueella. Turvetuottajan tulee ottaa käyttöön turvallisuutta parantavia toimintamalleja ja käytäntöjä. Poronhoidon kannalta turvealueiden aitaaminen olisi paras vaihtoehto ennaltaehkäistä vahinkoja. Tuotantoaluetta ympäröivien ojien ja alueella sijaitsevien sarkaojien profiiliin tulee olla loiva. Ojiin tulee toteuttaa riittävä määrä luiskauksia (muutaman kymmenen metrin välein), jotta porot, etenkin pienet vasat pääsevät ojista pois. Kanaviin tarvitaan myös riittävä määrä ylikulkusiltoja, joita porot voivat käyttää, ja jotta poronhoitajien turvallisuus poronhoitotöissä taataan. **Turvetuotantoyhtiön tulee vastata eläinten ja poronhoitajien turvallisuudesta alueella.** Turvetuotantoalueen mahdollinen aitaaminen on tapahduttava Vapo Oy:n kustannuksella. **Mikäli vahinkoja tapahtuu, ne on korvattava, sillä kyse on yksityisestä omaisuudesta ja turvetuotanto tulee alueelle, missä poroilla on vapaa laidunnusoikeus.**

Vapo Oy:lle ja sen palveluksessa tai siihen sopimussuhteessa oleville tulee asettaa ehdoton vahinkojen estämisvelvollisuus. Mikäli vahinkoja tapahtuu, niistä on tiedotettava aina paliskunnalle. Yhteydenpito osapuolten välillä on välttämätöntä. **Vapo Oy:n, turvetuotantoalueilla toimivan urakoitsijan ja Sallan paliskunnan välille tulee kehittää toimiva yhteydenpitojärjestelmä. Vahinkojen ja haittojen ennaltaehkäisemiseksi lupaehtoihin tulee ottaa velvoite jatkuvasta neuvottelumenettelystä Vapo Oy:n ja Sallan paliskunnan välille.**

Porotalouden infrastruktuuri

Sekä Majava-aavan että Poroaavan välittömässä läheisyydessä sijaitsee paliskunnan aktiivisessa käytössä olevat erotusaidat. Poroaavan kaakkoiskulmalle sijoittuva Vallovaaran erotusaita on peruskorjattu kaksi vuotta sitten. Erotusaidat perustetaan perinteisesti sinne, mihin porot kerääntyvät ja kulkevat helposti luonnostaan. Turvetuotanto vaikeuttaa porojen kuljettamista aitoihin. Alueet joudutaan kiertämään tai mikäli se ei ole mahdollista, rakenteita joudutaan muuttamaan tai siirtämään. Esimerkiksi Poroaavan turvetuotantoalue sijoittuu erotusaidan siulojen suulle, joten turvealue kiertämällä porojen saaminen aitaan nykyisillä rakenteilla tulee olemaan vaikeaa, jopa mahdotonta. Turvetuotantoalueilla tapahtuvasta toiminnasta aiheutuva melu voi häiritä kuljetettavaa tokkaa, sillä kuljettaminen on herkkää häiriöille ja pienikin liike tai melu token edessä johtaa sen hajoamiseen (porot viedään yleensä vastatuuleen). Mikäli porot ohjautuvat turvetuotantoalueelle, niitä on vaikeampi kuljettaa ja ojat ja kanavat aiheuttavat turvallisuusriskin poroille ja poromiehille. Mikäli turvetuotantoalueilta johdettavien vesien purkukanavat ovat syviä ja jyrkkäreunaisia, voi porojen kuljettaminen niiden suunnasta estyä kokonaan turvallisuusriskin vuoksi.

Aivan Majava-aavalle suunnitellun turvetuotantoalueen vieressä sijaitsee Sallan paliskunnan osakkaan laaja talvitarha-alue. Porot löysätään aidasta vasomaan ja kesälaitumille huhtikuussa juuri siltä kulmalta, mihin turvetuotanto sijoittuu. Mikäli tämä ei enää turvetuotannon vuoksi onnistu, porot joudutaan päästämään toiseen suuntaan, eli maantielle. Tästä aiheutuu liikennevahinkoja ja lisätyötä, mikäli porot joudutaan viemään kauemmas.

Porot tulevat luontaisesti hakeutumaan entiselle kesälaidunalueelle luonnollisen laidunkiertonsa mukaisesti. Avoin alue tulee houkuttelemaan poroja ja todennäköisesti ne kerääntyvätkin turvetuotantoalueelle räkkäsuojaan. Porojen kokoaminen avoimelta ja ojitetulta alueelta tulee olemaan työlästä eli paliskunnan työmäärä tulee lisääntymään. Paliskunnalle voi aiheutua lisätyötä myös rakennelmien (aitojen, siulojen tms.) siirtämisestä tai uusien rakentamisesta.

Turvetuotantoalueen jälkikäyttö

Turvetuotantoalueen jälkikäytön määrittely on otettava osaksi YVA-menettelyä ja turvetuotantolupaa. Porolaitumien siirtymistä porotalouden ulkopuolelle ei missään tapauksessa saa lisätä. Poroelinkeinon menetyksiä tulee tarkastella kokonaisuutena, jossa paliskunta on menettämässä keskeisiä vasonta- ja kesälaidunalueita. Vapaata laidunointia suojataan poronhoitolain 3 ja 53 §:n mukaan. Mikäli turvetuotantoalueiden jälkikäyttö ei palauta soita ennalleen, pala palalta, kohdekohteelta, porolaidunten menetyksestä tulee pysyvä.

Mikäli alueita tulevaisuudessa poistuu paljon porotalouden vapaan laidunnuksen piiristä, voidaan laidunten pinta-alan vähenemisen vuoksi

suurimpien sallittujen porolukujen tarkistamisen yhteydessä päätyä leikkaamaan paliskunnan porolukua. Tämä heikentää entisestään mahdollisuuksia elää elinkeinolla.

Paliskunnalle on ehdottoman tärkeää, että alueen käyttö poronhoidossa on mahdollista tuotannon loputtua. Tämä tarkoittaisi esim. alueen metsittämistä tai soistamista. **Jälkikäytöstä ei saa aiheutua paliskunnalle uusia kustannuksia, kuten aitaamisvelvollisuutta (esim. viljelykset), varsinaisen turvetuotannon päättymisen jälkeen.** Paliskunta tulee ottaa mukaan alueiden jälkikäytön suunnitteluun.

Edellä mainituista todennäköisistä, merkittävistä haitoista johtuen Sallan paliskunta vastustaa turvetuotannon sijoittamista alueelleen. Mikäli toiminta aloitetaan, tulee siitä aiheutuvat haitat korvata täysimääräisinä, ja haittoja lieventää aktiivisesti (mm. aitaaminen). Paliskunta tulee ottaa mukaan suunnittelemaan toimintaa (mm. turvallisuuskysymykset, tiedottaminen) ja alueiden jälkikäyttöä.

YVA-ohjelmat ja YVA-menettely yleensä

Majava-aavan ja Poroaavan ympäristövaikutusten arviointiohjelman mukaan hankkeille perustetaan yhteinen seurantaryhmä. **Ryhmään tulee kutsua edustus Sallan paliskunnasta.** Riittävän tiedon saannin ja osallistumisen varmistamiseksi tämä on oleellista.

YVA-ohjelman nykytilaosassa poroelinkeino on kuvattu erittäin suppeasti, ja vaikutuksia vähätellen. Kuvaus on riittämätön, sillä sen perusteella ei voida muodostaa minkäänlaista kuvaa alueen merkityksestä poroelinkeinolle, ja sitä kautta turvetuotannon vaikutusten merkittävydestä.

YVA-ohjelman mukaan menettelyssä aiotaan tutkia vaikutuksia haastatella paliskunnan poroisäntää. Pelkkä yhden ihmisen haastattelu ei riitä vaikutusten selvittämiseen ja arvioimiseen. Paliskunnan osakkaista tulee muodostaa pienryhmä, missä vaikutuksia käydään läpi. **Poroelinkeinoon kohdistuvat vaikutukset tulee arvioida laajasti.** Arvioinnissa tulee selvittää alueiden nykytila ja alueiden merkitys poroelinkeinolle. Arvioinnissa tulee myös selvittää kaikkien rakennelmien ja toimintojen vaikutukset porolaitumiin (määrä ja laatu), porojen laidunten käyttöön, poronhoitotoimintaan (muuttuminen/vaikeutuminen, turvallisuusriskit ym.) ja sen rakenteisiin (erotusaidat, talvitarhat ym.) sekä vahingot (turvetuotantoalueella ja liikenteessä).

YVA-menettelyn porotalousvaikutusten arvioinnissa tulee käsitellä niin **rakentamisen aikaisia kuin toiminnan aikaisiakin vaikutuksia.** Myös **toiminnan jälkeistä aikaa tulee tarkastella** poroelinkeinoon näkökulmasta (jälkikäyttö). Menettelyssä tulee etsiä toimenpiteitä **haitallisten vaikutusten lieventämiseen** pienimmän haitan periaatteella sekä haittojen **kompensointiin.** Tämä tulee tehdä yhteistyössä paliskunnan kanssa.

YVA-ohjelmassa (s. 41) esitetty vaikutusten tarkastelualue on epämääräinen eikä ota kantaa porotalousvaikutuksiin. Tarkastelualueen tulee olla tarpeeksi laaja, jopa koko paliskunnan kattava, sillä paliskunta laittumiseen, muine toiminnallisine alueineen ja rakenteineen on yhtenäinen toimintaympäristö ja muutokset sen yhdessä osassa vaikuttavat myös muualle.

Molempien turvetuotantoalueiden yhteisvaikutukset paliskunnan toiminnalle tulee tutkia. Lisäksi yhteisvaikutusten arvioinnissa tulee ottaa huomioon muiden selostuksessa lueteltujen (Laukkuaapa, Moita-aapa, Pahajoenjätkä, Korteaaapa) turvetuotantoalueiden vaikutukset. Näiden neljän pienemmän alueen yhteenlaskettu pinta-ala on vastaava kuin Majava-aavan ja Poroaavan yhteenlaskettu ala, joten niiden vaikutus tulee olemaan merkittävä paliskunnan kannalta. Lisäksi alueet sijoittuvat erilleen toisistaan, mutta poronhoidolle keskeisille alueille. Koska toimintaan poronhoitoalueella ja toiminta tulee aiheuttamaan huomattavia haittoja, tulisi myös näiden ja mahdollisten tulevien turvesoiden osalta toteuttaa YVA-menettely.

Mikäli turvetuotanto aloitetaan, tulee sen **vaikutuksia seurata** myös porotalouden osalta. Toiminta voi aiheuttaa vaikutuksia, joita ei voida ennalta arvata. Nämäkin vaikutukset tulee niiden ilmetessä korvata/kompensoida ja pyrkiä lieventämään. Näitä varten tulee perustaa esimerkiksi vuosittain kokoontuva yhteistyöryhmä.

Paliskunta vastustaa turvetuotantoa sen poroelinkeinolle aiheuttamien merkittävien vaikutusten vuoksi. On tiedossa, että alueelle on tulossa lisää turvetuotantoalueita. Tämä on vasta alkua.

Sallan paliskunta esittää, että Majava-aavan ja Poroaavan vaikutuksista poroelinkeinoon tehdään riittävän laaja selvitys. Etenkin turvetuotannosta poroelinkeinolle aiheutuvat haitat ja riskit sekä niiden minimoiminen ja turvetuotantoalueiden jatkokäyttö tulee selvittää.

Mikäli toiminta alkaa, tulee vahinkoja pyrkiä minimoimaan, esimerkiksi tuotantoalueita aitaamalla. Turvetuotannosta suoraan ja välillisesti aiheutuvat haitat ja vahingot paliskunnan ja yksityisten elinkeinonharjoittajien omaisuudelle (mm. hukkuneet porot) tulee korvata täysimääräisesti, myös tulevaisuudessa ilmenevät ennalta arvaamattomat haitat. Toimenpiteet toiminnan haittojen minimoimiseksi ja seurannaksi tulee ottaa keskeiseksi osaksi lupaehtoja.

Turvetuotantoalueen jälkikäyttö ei saa olla sellaista erityiskäyttöä, josta voi aiheutua esimerkiksi aitaamisvelvollisuus. Myös toimenpiteet toiminnan päättymisen jälkeen tulee ottaa osaksi lupaehtoja.

Sallan paliskunnalle tulee turvata ajankohtaisen tiedon saanti ja paliskunta tulee osallistaa suunnitteluun ja yhteistyöhön hankkeesta vastaavien tahojen kanssa jo YVA-menettelyn aikana. Pa-

liskunta ehdottaa toistuvaa yhteydenpitoa osapuolten eli Vapo Oy:n, urakoitsijoiden ja paliskunnan välille mahdollisten ongelmien ratkaisemiseksi ja vahinkojen minimoimiseksi.

Yli-Kemin kalastusalue Yli-Kemin kalastusalue on osallinen hankkeissa alapuolisen vesistön etuja ajavana viranomaisena toimiessaan kalavesien omistajien ja virkistyskäyttäjien edustajana.

Hankkeet ovat ristiriidassa Euroopan Unionin Vesipolitiikan puitedirektiivin kanssa. Direktiivin mukaan vesien tila on oltava hyvä vuoden 2014 loppuun mennessä koskien myös valuma-alueita ja vesistöjen ja pienvesien laatua myös sivuvesissä. Nyt arvioinnin kohteena olevissa hankkeissa valuma-alueen esitetään muutettavaksi siten, että vesien tila heikkenee EU:n asettaman tavoitetilan vastaisesti.

Vuotosjoen valuma-alueelle suunnatut toimet ovat lisäksi valtioneuvoston päätöksen, vesien tilasta ja niihin kohdennettavista lisätoimista, vastainen. Vuotosjoen vesi on luokiteltu tyydyttävään / huonoon tilaan ja sen on oltava hyvässä tilassa vuoden 2014 loppuun mennessä. Valuma-alueelle on valtioneuvoston päätöksen mukaisesti kohdistettava lisätoimenpiteitä ja viimeinen ehdoton takaraja veden hyvälle laadulle on vuoden 2020 loppuun mennessä koko Yli-Kemin vesistöalueella pienempiä latvapuroja myöten. Sama koskee myös Tenniöjoen valuma-aluetta ja sinne suunnattuja toimia kuten Majava-aavan turvetuotantoa.

Vesien hyvä laatu käsittää vesipolitiikan puitedirektiivin mukaan paitsi veden biologisia ja kemiallisia laatuvaatimuksia, eli hapekasta ja kirkasta vettä, niin myös pohjan tilaa ja vedessä elävien luontaisten eliölajien tilaa. Tämä tarkoittaa sitä, että haitalliset kiintoaine- ja humuspäästöt veteen ovat kiellettyjä ja esim. kalojen talvehtimissyvänteet ja kutupaikat on oltava hyvässä kunnossa vuoden 2014 loppuun mennessä. Viranomaisten on lupia ja lausuntoja antaessaan ja valmistellessaan huomioitava ehdottomasti direktiivin velvoittavuus.

Purojen imuruoppaaminen maksoi Yli-Kemin alueella 10 vuotta sitten 100 €/jm ja hankkeita suunniteltaessa on purojen pilaamiselle arvioitava hinta kunnostuksen kautta. Yli-Kemillä purojen saattaminen luontaisen kaltaiseen tilaan (ilman eliölajeja) pohjan ja veden laadun mukaisesti maksaisi arviolta vähintään 1 mrd €. Miljardin arvoisen ympäristöhaitan kunnostaminen valuma-alueella on kova tavoite, joka kuitenkin on oltava päämääränä, kun vesien hyvään tilaan direktiivin mukaisesti pyritään.

Nykyinen Yli-Kemin vesistöalueen maankäyttö ojituksineen ja maanmuokkauksineen ei ole turvannut vesien tilaa, eikä jatkossakaan turvaa sitä, joten ojituksista ja maanmuokkauksista Yli-Kemin vesistöalueella, jotka kaikki laskevat vetensä Yli-Kemin kalastusalueen alueelle, tulee luopua kokonaan, jotta vesien tila saadaan hyvään tilaan tulevaisuudessa. Maankäyttö ja siitä aiheutuva veden laatu ei kestä uusia veden laatua heikentäviä toimijoita.

Yli-Kemin vesiluontoon kuuluvat alkuperäiset purovesistä riippuvaiset eliölajit. Niitä ovat mm. harjus, taimenet, lohi ja muut vaeltavat kalalajit sekä jokihelmisimpukka, saukko ja euroopanmajava, joiden avulla vesien hyvä tila on mahdollista saavuttaa. Ilman alkuperäisiä eliölajeja hyvän tilan saavuttaminen ei ole mahdollista. Lisäksi veden laatu tai sen vähäinenkin heikentäminen ei saa heikentää jokiravun esiintymistä Yli-Kemin alueella. Jokihelmisimpukkaa esiintyy Yli-Kemin alueella enää yksittäisissä kohteissa, euroopanmajava on tapettu sukupuuttoon ja muutama yksilö elelee Venäjän rajan tuntumassa ja lohi on alueelta tapettu sukupuuttoon. Kaikissa tapauksissa ihminen on ollut osallinen joko suoraan tappamalla (euroopanmajava) tai välillisesti ojitukset ja hakkuut (jokihelmisimpukka) tai patoaminen (lohi).

Alkuperäiset vesiin sidonnaiset eliölajit ovat myös indikaattoreita (jokihelmisimpukka) ja toteuttavat mm. tulvadirektiivin täytäntöönpanoa pidättämällä vettä valuma-alueella (euroopanmajava) sekä tarjoamalla meristrategiadirektiivin mukaisesti kutualueiden hyvää kuntoa myös lohelle ja muille lyhyempiä vaelluksia tekeville kalalajeille.

Hankkeille tulee asettaa jäteveden puhdistamisvelvoite, jossa puhdistetun veden laatu on oltava huomattavasti parempi kuin nykyisen luontotilan taso. Eli veden on kaikilta ominaisuuksiltaan oltava purojen luontaisille eliölajeille parhaimmalla erinomaisella tasolla vuoteen 2020 mennessä myös turvetuotannon alapuolisilla osillaan tuotantoalueen sisä- ja ulkopuolella.

Vaikutuksia arvioitaessa on arvioitava myös pölyämisen aiheuttama lisäkuormitus alueen vesistöille ja päästöt ilman kautta on myös eliminoidava kokonaan, eikä niitä tule sallia. Hankkeen arvioinnissa on arvioitu, että soiden ympäröivät metsät sitoisivat pölyn, mutta tässä ei ole esitetty, kuinka alueet säilyvät metsäisinä. Hankkeen vaikutuksia on arvioitava myös tuotantoalueen ulkopuolella pölyämisen aiheuttamien haittojen osalta 2000 m:n säteellä tuotantoalueen esitetystä rajasta.

Hankkeessa on otettava vielä vaihtoehtona VE3, jossa kaikkein viimeisin käyttökelpoinen tekniikka otetaan vesiensuojeluun. Tuotantoalueelta laskettavan veden laadun tulee aina ylittää luontaisen tilan nykytason ollen ominaisuuksiltaan hapekkaan lähdeveden kaltaista. Tämä vaihtoehto olisi vesien tilan hyvän laadun kannalta ainoa oikea vaihtoehto eikä pelkkää kemikalointia tule sallia. Parhaan käyttökelpoisen tekniikan käyttämiseen on kuuluttava puhdistus, hapettaminen ja alkalointi, jotta tuotantoalueen vedestä saadaan direktiivin mukaisesti nykytasoa parempaa.

Hankealueelle on asetettava toimenpidekielto, jotta vesiä pilaavia toimia ei aloiteta ennen kuin mahdollinen toiminnan harjoittamisen mahdollistava lupa on saanut lainvoiman. Toimenpidekielto on asetettava koskien myös pölyämisen aiheuttaman alueen laajennuksen verran ulkopuolista aluetta sekä käynnistettävä molempien hankkeiden osalta seuranta,

jossa veden laatua seurataan esim. loggereilla ja jatkuvalla seurannalla tuotantoalueen yläpuolisilta alueilta tasaisin välein aina Kitisen suuhun saakka.

Yhdymme lisäksi Kemijärven kalastusalueen arvioihin virkistyskalastuksen arvosta ja sen merkityksen kasvusta, jota hankkeen arvioinnissa tulee korostaa. Lisäksi liitämme oheen kannanottoamme täydentämään Kalamiesten Keskusliiton julkilausuman, jossa kalavesien omistajat, joita myös Yli-Kemin kalastusalue edustaa, ovat kyllästyneitä turvetuotannon haittoihin. Vaadimme YVA:n ulottamista myös pienempiin samalla Yli-Kemin vesistöalueella käynnissä oleviin turvetuotantohankkeisiin.

Vaadimme näissä kahdessa hankkeessa otettavan huomioon kaiken esittämämme ja huomautamme edelleen, että Suomi ei ole pystynyt toteuttamaan vesipolitiikan puitedirektiiviä eikä tule saavuttamaan vesien hyvää tilaa vuoden 2014 loppuun mennessä. Tämä on haitallista toimintaa koko Suomea ajatellen ja ympäristöviranomaisena ELY-keskusten on aina pyrittävä direktiivin velvoittaviin päämääriin, vaikka valtioneuvosto ei siihen pystykään.

Muistutamme myös, että hankkeet ovat suuruusluokaltaan sellaisia joiden käsittely ratkaistaan maakuntakaavassa, eikä Itä-Lapin maakuntakaavassa ole hankkeita esitetty. Hankkeita ei siten tule viedä eteenpäin ennen kuin maakuntakaava on muutettu. Soklin vaihemaakuntakaavan jälkeen todettiin, että seuraavaksi muutetaan Itä-Lapin maakuntakaavaa, johon on maakunnan liiton ryhdyttävä toteuttamaan direktiivien velvoitteen mukaan myös vesien laadun parantamiseksi pikaisesti hyvälle tasolle.

Selvityksiin on liitettävä tehtäväksi myös majavan asuttamien alueiden inventointi, hankealueen ylä- ja alapuolisilta vesialueilta pohjalietteistä ja purojen sedimenteistä, sillä alueiden ekologiaan 200 vuotta sitten kuullut majava on elänyt sopusoinnussa muiden vesieliöiden kanssa ja kuuluu edelleen olennaisena osana vesistöalueen luontaiseen eliökantaan joko luontaisesti leviämällä tai kotoutettuna.

Pyrimme kaikessa toiminnassamme vesien hyvään tilaan, alkuperäisten eliölajien paluuseen ja kalojen vapaaseen kulkuun vesistöstä toiseen ja aina merialueelle saakka ja takaisin. Samaa odotamme myös alueemme muilta toimijoilta ja yhteiseen päämääräämme pääsemme direktiivejä noudattamalla niissä asioissa, joihin kansallinen lainsäädäntö ei riitä.

Liite 1. Kalatalouden keskusliiton kannanotto 2.11.2011

Vesien omistajat kyllästymässä turvetuotannon haittoihin

Päivien avauspuheenvuorossa Kalatalouden Keskusliiton toiminnanjohtaja **Markku Myllylä** kuvailee hallitusohjelman kalatiestrategiaa hyväksi asiaksi, mutta jatkaa samaan hengenvetoon, ettei strategia yksinään riitä. Vesissä pitää olla kaloille elämisen ja lisääntymisen edellytykset.

Turvetuotannon haittavaikutukset vesistöille ja kaloille kaipaavat vesien omistajien mukaan pikaista korjausta, jyrähtää Myllylä.

Ministeri **Iiro Viinanen** puolestaan ihmettelee kovin sanoin puheenvuorossaan kuka tai mikä suojelee turvetuotantoa. Viinasen mukaan ympäristöhallinto ei reagoi vesistöjen pilaamiseen, vaan ummistaa silmänsä turvetuotannon aikaansaamilta ympäristöongelmilta. Ministerin mielestä turveteollisuus on saatettava korvausvastuuseen aikaansaamistaan vesistötuhoista.

Pesunkestävät pelisäännöt turvetuotannolle

Istuva hallitus aikoo toteuttaa laatimansa hallitusohjelman mukaan ministeriön tekemää kalatiestrategiaa. ”Edistetään jokien kala- ja luonnon-taloudellista kunnostamista ja toteutetaan kalatiestrategia.” Strategian toimeenpano yksin ei riitä. Ei riitä se, että kalat voivat liikkua vesissä. Vesissä pitäisi olla kaloille myös elämisen ja lisääntymisen edellytykset. Turvetuotannon aiheuttamat haitat vesistöille ja kaloille ja kalastukselle ovat osaltaan pikaista ryhtiiliikettä kaipaava oikaisuliike.

Hallitusohjelman energiapolitiikan osioissa on maininta turpeesta. ”Turpeen käyttöä vähennetään suunnitelmallisesti sen aiheuttamien päästöjen ja muiden ympäristöhaittojen vuoksi siten, ettei turve korvaudu hiilellä. On mielenkiintoista nähdä millaisiin konkreettisiin toimiin hallitusohjelmassa mainitut toimenpiteet turvetuotannon vesistön- ja pölynkuormituksen estämiseksi johtavat.”

Ympäristönsuojelulaki edellyttää käyttämään turvetuotantoalueilla parasta käyttökelpoista tekniikkaa, tähän ei mitään suostrategiaa tarvita, vaan lain kirjaimellista noudattamista.

Linjaus tuoda lupamenettelyn piiriin myös alle 10 hehtaarin turvetuotantohankkeet edistää osaltaan vesiensuojelua. Nämä ovat oikeita toimenpiteitä, jotka on syytä ottaa käyttöön nopeasti koko maassa.

Ilmeisesti Suomen ympäristölainsäädännössä ei nykyisellään oteta riittävästi huomioon turvetuotannon kielteisiä vesistö- ja kalastovaikutuksia eikä turvetuotannon kalataloudelle aiheuttamia haittoja. Sanalla sanoen, lainsäädäntö on jäljessä turvetuotannon ympäristövaikutusten osalta.

Turvetuotannon lupaehdot ovat nykyisellään hyvin väljiä. Kyllä ehtojen pitää olla selkeät ja napakat ja jos niitä ei noudateta, siitä pitää aiheutua aitoja seuraamuksia tai turvetuotanto alueella on lopetettava. Lupaehtojen noudattamisen valvontaa tulee merkittävästi saada tehostettua.

Turvetuotantoon liittyvät riidat ympäristövaikutusten osalta vesistöihin ja kaloihin ovat lisääntyneet eri puolilla Suomea. Mökkiläiset, kalastajat ja muutkin vesiympäristön kanssa toimivat valittavat järviensä ja kalakan-tojensa pilaantumisesta. Kynnys lähteä käräjöimään asiasta on kuitenkin korkea.

Turvelilluun tuhrittujen mitta alkaa maakunnissa täyttyä.

Salmivaaran kyläseura ry

Poraaavalta kuljetetaan YVA-ohjelman mukaan 125 000 kuutiota eli 890 rekkakuorman verran turvetta vuodessa. Lämmityskaudella tämä vastaa noin kuutta rekka-autokuljetusta edestakaisin päivää kohden. Turve on tarkoitus kuljettaa rekoilla Salmivaaran kautta Kemijärvelle ja edelleen eteenpäin.

Salmivaaran kylätie on kapea ja mutkainen ja tiellä liikkuu usein lapsia ja vanhuksia. Jo nykyinen raskas liikenne (puukuljetukset) aiheuttaa huolta. Arviointiohjelmassa on kiinnitettävä huomiota siihen, että kylätien turvallisuus ei heikkene.

Salmivaaran kyläseura esittää, että turve kuljetettaisiin tietä 9640 pitkin Sallan kirkolle ja siitä eteenpäin.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

Sallan kunnan alueella ei ole vielä toiminnassa olevaa turvetuotantoa, mutta alueelle on suunnitteilla Poraaavan lisäksi useita muita turvetuotantoalueita. Kuntalaisten ja paikallisten tahojen edustajat ovat osoittaneet suurta mielenkiintoa turvetuotantoa ja sen ympäristövaikutuksia kohtaan. Myös turvetuotannon ympäristövaikutuksista on viime aikoina keskusteltu mediassa hyvin paljon. Em. seikat ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että YVA-ohjelmasta annetuissa lausunnoissa on tuotu monipuolisesti esille kysymyksiä liittyen hankealueen nykytilanteeseen ja hankkeen mahdollisiin vaikutuksiin sekä vaikutusten arviointiin. Lapin ELY-keskus edellyttää, että hankkeesta vastaava perehtyy annettuihin lausuntoihin hyvin ja ottaa ne huomioon arviointimenettelyssä ja hankkeen suunnittelussa sekä edelleen mahdollisessa toteuttamisessa.

Lapin ELY-keskuksen käsityksen mukaan tarkasteltavana olevassa arviointiohjelmassa on käsitelty riittävällä tarkkuudella ne asiat, jotka YVA-asetuksen 9 §:n mukaan tulee arviointiohjelmassa esittää.

Seuraavassa ELY-keskus esittää kannanottonsa ja näkemyksensä arviointiohjelman eri osista sekä esittää asioita, jotka tulee ottaa huomioon YVA-menettelyssä ja arviointiselostuksen laadinnassa. Tarkastelussa seurataan pääosin YVA-asetuksen 9 §:n asialuettelon mukaista järjestystä.

Hankekuvaus

Hanke ja sitä koskevat tiedot on kuvattu pääosin selkeästi ja johdonmukaisesti, sekä riittävän yksityiskohtaisesti. Käytetyt kartat ovat havain-

nollisia. Hankkeen teknisessä kuvauksessa on käyty läpi tuotantomenetelmiä ja vesiensuojelumenetelmiä, jotka tulevat tarkentumaan YVA-selostusvaiheessa.

Hankesuunnitelmaa laaditaan samanaikaisesti YVA-menettelyn kanssa. Hanke tulee tarkentumaan ja mahdollisesti jossain määrin muuttumaan ohjelmassa esitetystä näiden prosessien vuorovaikutuksen tuloksena. YVA-lain 10 §:n mukaisesti arviointiselostuksessa tulee esittää tarkistettut tiedot hankkeesta.

Yhteysviranomaisen edellyttää, että hankkeen liittymistä muihin samalla alueella suunniteltuihin turvetuotantohankkeisiin tarkennetaan. Arviointiselostuksessa tulee esittää näiden turvetuotantoalueiden sijaintipaikat ja niiden kuivatusvesien purkureitit riittävän tarkkamittakaavaisella kartalla. Arviointiselostuksessa on esitettävä nykytilaa kuvaavassa osassa turve-tuotantohankkeiden vesistökuormituksen yhteisvaikutus. Selostuksessa on esitettävä turvetuotantoalueiden pinta-ala ja kuormitustiedot sekä hankkeen suhteellinen osuus kokonaiskuormituksesta.

Turpeen käyttö energialähteenä on jatkuvan ja kriittisen keskustelun alla. Hankkeen perustelut on YVA-ohjelmassa kohdassa 5.2.2 esitetty varsin lyhyesti toteamalla, että "Turpeen loppuminen vanhoilla tuotantoalueilla edellyttää uusien turvesoiden kunnostamista ja ottamista tuotantoon alueellisen energiahuoltovarmuuden turvaamiseksi. Majava-aavan tuotantoalue vastaa lisääntyneeseen turpeen kysyntään, korvaa lähivuosina tuotannosta poistettavia alueita ja turvaa osaltaan polttoturvetoimitusten riittävyttä Pohjois-Suomen energiahuollossa." YVA-selostuksessa hankkeen perusteluissa tulee esittää mm. energiahuoltoa koskevat suunnitelmat samoin kuin arviot turpeen tarpeesta lähivuosikymmeninä, ja verrata niitä tiedossa oleviin alueellisiin tarpeisiin, tuotannosta poistuvien alueiden määrään ja mahdollisuuksiin saada ojitettuja alueita turvetuotantoon.

Hankkeen elinkaari

Turvetuotantohankkeiden elinkaari voidaan jakaa kuntoonpanovaiheeseen, tuotantovaiheeseen, jälkihoitoon ja jälkikäyttöön. Arviointiohjelmassa vaiheet on tunnistettu ja kuvattu lyhyesti (kohta 5.2.3). Hankkeen vaikutukset ja niiden laajuus voivat olla eri vaiheessa erilaisia, minkä vuoksi turvetuotannon vaikutuksia ja mahdollisia haitallisten vaikutusten vähentämiskeinoja tulee tarkastella kaikkien vaiheiden osalta.

Vaihtoehtojen käsittely

Hankkeen toteuttamatta jättämisen (0-vaihtoehto) lisäksi ohjelmassa esitetyt vaihtoehdot liittyvät vesienkäsittelyvaihtoehtoihin, ympärivuotinen pintavalutuskenttä (VE1) ja ympärivuotinen kemiallinen käsittely (VE2). Vesienkäsittelyvaihtoehtojen tarkasteluun tulee sisällyttää myös vaihtoehto, jossa on pintavalutuskentän ja kemikaloinnin yhdistelmä.

Itse tuotantoalueella ei ole esitetty varsinaisia vaihtoehtoja. Koska Porroaavan turvetuotantoalueen lähiympäristössä on asutusta, saattaa melusta ja pölystä aiheutua haitallisia vaikutuksia. YVA-selostuksessa tulee tarkastella erilaisia vaihtoehtoja tuotantoalueen alueiden käyttöön-

oton ja toiminnan sijoittamiselle ottaen huomioon sekä vesien- ja luonnonsuojelulliset näkökohdat että melu- ja pölyhaittavaikutukset. Tässä yhteydessä voidaan tarkastella pinta-alallisesti erilaisia vaihtoehtoja.

Alueen jälkikäytöllä voi myös olla merkittäviä vaikutuksia alueella. Tämä tulee selkeästi ilmi Sallan paliskunnan ja Paliskuntain yhdistyksen lausunnoissa. Arviointiselostuksessa tulee tarkastella jälkikäytön realistisia vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia.

Eri vaihtoehtojen vaikutuksia tarkastellessa tulee huomioida Sallan alueelle suunniteltujen turvetuotantoalueiden yhteisvaikutuksia.

Arviointiselostuksessa valitut vaihtoehdot ja vaihtoehtojen vertailumenetelmät tulee kuvata ja valinnat perustella. Vaihtoehtojen vertailumenetelmän nimi, teoreettinen kuvaus ja perusteet menetelmän valinnalle selkeyttäisivät käytettävän menetelmän valintaa.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) ja kaavoitus

YVA-ohjelmassa ei ole yksilöity niitä valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita, jotka tulevat sovellettaviksi tässä hankkeessa. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tunnistamista ja hankkeen arvioimista suhteessa niihin korostaa se, ettei suunniteltu turvetuotantoalue ole Itä-Lapin maakuntakaavassa osoitettu tähän tarkoitukseen ja se, että valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on tarkistettu Itä-Lapin maakuntakaavan hyväksyminen jälkeen. YVA-selostuksessa tulee olla esitetty tavoitteet ja hankkeen suhde niihin.

YVA-menettely ei ole riippuvainen hankkeen kaavanmukaisuudesta. Hankkeen toteuttamisen esteeksi voi tulla suhde kaavaan riippuen hankkeen toteuttamiseen tarvittavista luvista ja niiden edellytyksistä. Lapin liitto on toimivaltainen viranomainen arvioitaessa hankkeen kaavanmukaisuutta.

YVA-ohjelmassa on kuvattu alueidenkäytön suunnittelun tilannetta kertomalla yleisesti Itä-Lapin maakuntakaavan varauksista ja määräyksistä. Kokonaistilanteen hahmottaminen on tarpeellista, mutta tärkeintä on tunnistaa ko. kohdetta koskevat maakuntakaavan merkinnät ja määräykset. YVA-ohjelman tekstissä aluevarausmerkinnät on tunnistettu vain osin. Lisäksi YVA-ohjelmassa on todettu ristiriitaisesti merkintä EO eli esim. turvetuotantoon tarkoitettujen alueiden osoittaminen maakuntakaavassa. Kaavoitustilanteen esittäminen kaipaa tarkennusta YVA-selostukseen.

Tarvittavat luvat, päätökset ja suunnitelmat

Arviointiohjelmassa on käsitelty lyhyesti hankkeen edellyttämät luvat ja päätökset ja suunnitelmat.

Esitystä tarvittavista luvista ja päätöksistä tulee täydentää ja niiden tarkastelua laajentaa arviointiselostukseen. Esimerkiksi luonnonsuojelulain osalta on hyvä tarkastella tarvetta Euroopan yhteisön lajisuojelua koskevien erityissäännösten huomioiminen luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisesti. Luontodirektiivin liitteen IV a:n mukaan on eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen kielletty ja IV b:n mukaan kasvilajien hallussapito, kuljettaminen ja myyminen on kielletty ja sama koskee lintudirektiivin artiklan 1 lintuja sanotun direktiivin artiklasta (2) j ja (3) johtuvien poikkeuksien. Alueellinen ELY-keskus voi yksittäisissä tapauksissa myöntää poikkeuksen luonnonsuojelulain 49 §:n 3. ja 4. momentin poikkeuksien.

Natura-tarveharkinta

Natura-tarveharkintaa ei YVA-ohjelman mukaan ole tarkoitus tehdä, vaikka purkuvedet kulkeutuvat Jaurujokea pitkin Kemihaaran suot (FI 1300 907) -Natura-alueen halki. Natura-alue on tyypiltään sekä SPA- että SCI –aluetta. YVA-selostuksessa tulee selvittää ja arvioida riittävällä tavalla heikentääkö hankkeen vaikutukset merkittävästi Natura-alueen suojeluperusteina olevia lajeja ja luontotyyppejä sekä onko heikentämisellä vaikutusta alueen eheyteen. Turpeen kulkeutuminen ja liukeneminen veteen voi heikentää ainakin veden liettymisen ja laadun heikentymisen myötä vesikasvillisuutta ja näin heikentää myös vesilintujen ruokailualueita.

Ympäristön nykytila

Hankealueen **pintavesien nykytila** on ohjelmassa käsitelty kattavasti olemassa olevaa tietoa hyväksikäyttäen.

Alapuolisesta Jaurujoesta saatavilla oleva vedenlaatutieto on niukkaa ja pahasti vanhentunutta. Viimeiset havainnot ovat vuodelta 1994. Siksi YVA-selostuksen pohjaksi tarvitaan ajantasaisia tarkkailutuloksia. YVA-ohjelmassa esitelty ennakkotarkkailuohjelma on vedenlaatuselvityksen osalta riittävä, mutta nykyisen vesien ekologisen tilan tarkkailun mukainen biologinen näytteenotto ja –analysointi on kokonaan unohdettu.

Jaurujoen nykytilan selvittämiseksi on vuoden 2012 tarkkailuohjelmaan liitettävä myös biologiset ekologista tilaa kuvaavat muuttujat (pohjalevästö, pohjaeläimistö, kalasto). Biologinen näytteenotto tulee toteuttaa ohjelman mukaisten tarkkailupisteiden läheisillä sähkökalastukseen soveltuvilla voimakasvirtaisemmillä, kovapohjaisilla jokiosuuksilla. Tällaisia biologiseen näytteenottoon soveltuvia jokialueita on karttatarkastelun perusteella sekä Jaurujoen yläosan että alaosan näytepisteiden välittömässä läheisyydessä.

Jaurulammen osalta tarkkailuohjelmaan tulee liittää kasviplanktonnäytteenotto sekä vesikasvillisuuden selvitys päävyöhykelinjaminetelmällä. Sekä lammen että jokialueiden osalta biologinen näytteenotto ja aineiston analysointi tulee toteuttaa kansallisissa seurannoissa käytettävien menetelmin ja tekniikoin. Biologisella näytteenotolla lisätynä ennakkotarkkailuohjelma tarjoaa hankkeen mahdollisesti toteutuessa hyvän vertailuaineiston turvetuotantoalueen vaikutustarkkailuun.

Lähimmät luokitellut **pohjavesialueet** sijaitsevat 3-5 kilometrin etäisyydellä hankealueesta. Hankkeen vaikutukset pohjavesiin ovat luultavasti vähäiset ja siksi ohjelmassa esitetty tarkastelu (olemassa olevan tiedon käyttö sekä lähimpien talousvesikaivojen vedenlaadun ym. ominaisuuksien selvitys) on riittävä.

Kasvillisuusselvitykset on tehty kesällä 2011 asianmukaisella tavalla painottaen selvityksiä ojittamattomille eli luonnontilaisille alueille ja myös hieman laajemmin sekä myös 50 m:n suojavyöhykkeelle tuotantoalueen ympärillä. Mahdollisesti tuotantoalueella ja välittömässä ympäristössä esiintyvät luontodirektiivin liitteen IV b lajit tulee myös selvittää arviointiselostuksessa. Ohjelmassa esitettyä selvitystapaa voidaan pitää riittävänä.

Hankealueen kokonaisala on 281 ha, josta turvetuotantoon soveltuvaa 249 ha ja 12 % on ojittamatonta suota. Ojittamattomalla suoalueella on rimpisiä suotyypppejä. Osaksi em. alueet ovat muuttuneita alueita ilmakuvatarkastelun perusteella

Hertta-rekisterin Eliöt-tietokannan mukaan hankealueella ei ole uhanalaisten lajien esiintymiä / havaintopaikkoja. Eliöt-tietokannassa on uhanalaisen, vaarantuneen lettorikon vanha esiintymäpaikka, jonka tila on hävinnyt (pellonraivaus hävittänyt) Jaurulatvanaavalla 200-400 metriä etelään tuotantoalueesta. Poroaavan on todettu olevan liian karu lettorikon esiintymiselle. Lähdepaikkojen ympäristöt saattaisivat lähinnä olla potentiaalisia lajin esiintymiselle, mikäli maaperän ravinteiden puute (niukka kalkkivaikutus) ei rajoita esiintymistä.

Pesimälinnusto selvitetään kahteen kertaan (toukokuun loppu ja kesäkuun puoliväli) tehtävällä kartoitusmenetelmällä. Ottamalla vertailualue tuotantoalueen ulkopuolelta kartoitusmenetelmällä tai linjalaskentamenetelmällä antaisi selvitys tietoa linnustossa tapahtuvista parimäärämuutoksista ennen ja jälkeen tuotantoa.

Viitasammakkoselvitys on tehty keväällä 2011. Ohjelmassa ei mainita selvityksen tekijää, hänen koulutusta ja kokemusta. Myöskään ei kerrota onko koko alue selvitetty. Mielellään tulisi esittää GPS-reitti kuljetusta alueesta.

Jokihelmisimpukka on luonnonsuojelulain 39 §:n mukaan rauhoitettu, LsL:n 47 §:n mukaan erityisesti suojeltava laji, uhanalainen vaarantunut (VU) laji ja luontodirektiivin liitteen II laji, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita mm. yhtenäisen verkoston luomista. ELY-keskus katsoo, että YVA-selostukseen tulee tehdä jokihelmisimpukka -selvitys koskien Jaurujokea.

Yhdyskuntarakenteen osalta kuvataan asutus ja maanteiden liikennemääriä. Vaikka yhdyskuntarakenteen käsite on huomattavasti laajempi, käsittäen mainittujen lisäksi mm. työpaikat ja palvelut, on esitetty kuvaus riittävä tämän hankkeen kannalta. Kiinteistö ei käsitteenä tarkoi-

ta pysyvän tai loma-asunnon sijoittumista tilalle. Vaikutusten arvioinnin kannalta olisikin olennaista kuvata asuntoja ja niiden luonnetta (pysyvä/loma). Asutuksen kuvaaminen myös kuljetusreittien varrelta voi olla tarpeen vaikutusten arvioimiseksi.

Ympäristövaikutukset ja niiden selvittäminen

Arvioitavien vaikutusten tarkastelussa on alussa käsitelty yleisellä tasolla arvioitavia vaikutuksia ja vertailua sekä vaikutusten merkittävyyden arvioinnissa huomioon otettavia tekijöitä. Turvetuotannon elinkaari on tuotu esille ja tunnistettu yleisesti merkittävimmät vaikutukset. Ohjelmassa on esitetty arvioitavaksi Turveteollisuusliitto ry:n laatimassa oppaassa esitetyt keskeiset arvioidut vaikutukset. Lisäksi esitetään, että arviointi rajoittuisi tuotantoon liittyvien vaikutusten arviointiin. Lopputuotteiden käytön, kuten energiaturpeen polttamisen vaikutukset rajataan selvityksen ulkopuolelle. Perusteluja rajauksille ei esitetä. Ohjelmassa esitetyn oppaan taulukon sisältöä ei ole purettu eikä tarkasteltu sen soveltuvuutta kyseessä olevaan hankkeeseen, ja sitä kautta tunnistettu nimenomaan tämän hankkeen keskeisimpiä vaikutuksia. Tällöin vaikutusten arvioinnin painotusta ja resurssien käyttöä voisi kohdentaa tehokkaammin. Muutoin taulukkoa voidaan pitää varsin kattavana.

Ohjelmassa esitetyn ja ohjelmasta annettujen lausuntojen perusteella merkittävimmät vaikutuskohteet ovat itse suoalueen luonto ja eliöstö, suoalueen ja sen lähialueen hydrologia, purkuvesistö ja sen eliöstö, lähialueen asukkaat sekä poronhoito.

Tehtäviä selvityksiä ja käytettävää aineistoa on kuvattu lyhyesti ja asianmukaisesti. Myös aineiston puutteellisuutta on tuotu esiin tietyiltä osin. Yleisesti ottaen ohjelmassa pitäisi olla selkeämmin esitettynä selostukseen tulevat selvitykset. Eri lausunnoissa esille tuotu tieto ja aineistot tulee huomioida työssä.

Arviointityössä käytetyt menetelmät tulee kuvata hyvin. Oleellista on, että selvityksien ja arvioiden tekijöinä on kyseisen alan asiantuntijoita ja että niissä käytetään standardoituja tai muuten hyväksytyjä menetelmiä, jotka on testattu ja dokumentoitu. Myös laadituissa raporteissa tulee olla yksityiskohtaiset selvitykset käytetyistä menetelmistä samoin kuin tehdyistä oletuksista ja menetelmien rajoituksista tai puutteista.

Maakuntakaavatasolla vaikutusten arvioinnin painopiste on aluerakenteessa. Näin ollen yhdyskuntarakenteelle aiheutuvia vaikutuksia on arvioitava myös tarkemmalla tasolla kuin maakuntakaavoitukseen pohjautuen.

Epävarmuustekijöitä ja oletuksia on kuvattu kohdassa 7.5 lyhyesti ja yleisellä tasolla. Arviointiselostuksessa epävarmuustekijöitä ja niiden aiheuttamia riskejä arvioinnille tulee kuvata riittävän yksiselitteisesti ja tarkasti, jotta niistä saa selkeän käsityksen. Huomioon otettavia seikkoja ovat esimerkiksi päästöjen vaihtelut erityyppisillä tuotantoalueilla sekä

vesiensuojelumenetelmien mahdolliset rajoitukset talvella ja rankkasateiden aikana.

Vaikutukset Natura 2000 –alueisiin

Natura-tarveharkintaa ei YVA-ohjelman mukaan ole tarkoitus tehdä, vaikka purkuvedet kulkeutuvat Jaurujokea pitkin Kemihaaran suot (FI 1300 907) -Natura-alueen halki. Natura-alue on tyypiltään sekä SPA- että SCI-alueita. YVA-selostuksessa tulee selvittää ja arvioida riittävällä tavalla heikentääkö hankkeen vaikutukset merkittävästi Natura-alueen suojeluperusteina olevia lajeja ja luontotyyppkejä sekä onko heikentämisellä vaikutusta alueen eheyteen. Turpeen kulkeutuminen ja liukeneminen veteen voi heikentää ainakin veden liettymisen ja laadun heikentymisen myötä vesikasvillisuutta ja näin heikentää myös vesilintujen ruokailualueita.

Vesistöt, hydrologia

Vesistövaikutuksia on esitetty tarkasteltavaksi tuotannon aiheuttaman kuormituksen suuruutena ja sen vaikutuksen merkittävyytenä. Arviointi tehdään vedenlaatutietojen sekä turvetuotannon ominaiskuormitusarvojen perusteella. O-vaihtoehdossa tarkastellaan vedenlaadun seurantatietojen perusteella nykyistä kuormitusta ja esitetyissä vaihtoehdoissa tarkasteltavien puhdistusmenetelmien mukaisesti. Huomioon otetaan vuodenaikaisvaihtelun epävarmuus lähtötietoihin, ja kuormituksen arvioinnissa käytetään konservatiivisia lähtötietoarvoja sekä –oletuksia.

Tarkasteluperusteita voi pitää pääosin asianmukaisina ja yleisesti hyväksyttävinä. Esitetty varovaisuusperiaatteen mukainen konservatiivisuus on tarpeellista. Erityisesti ominaiskuormitusarvojen suorassa käytämisessä tulee olla varovainen ja pohtia niiden soveltuvuutta juuri kyseiselle alueelle. Turvetuotantoon suunniteltujen suoalueiden osalta tulee arvioida ominaiskuormitusarvojen käyttökelpoisuus ja mahdollisuuksien mukaan ottaa tämä huomioon laskelmissa. Vaikutuksia tulee tarkastella riittävästi turvetuotantoalueen kaikkien elinkaaren vaiheiden osalta. Selostuksessa tulee esittää tarkemmat arvot vähintään kuntoonpanovaiheelle ja tuotantovaiheelle sekä tarkastella vuosikuormitusta, kesäaikaista kuormitusta sekä ylivirtaamatilanteita erikseen.

Arviointiohjelman liitteenä olevaa tarkkailuohjelmaa voidaan pitää riittävänä vedenlaatuselvityksen osalta. Vedenlaadun lisäksi arvioinnissa tulee ottaa huomioon riittävällä tavalla vaikutukset vesistön eliöstöön ja ekologiaan. Edellä kohdassa "Pintavesien nykytila" esitetään tarkkailuohjelmaan liitettäväksi myös biologista tilaa kuvaavat muuttujat. Jaurujoen nykytilan selvittämiseksi on vuoden 2012 tarkkailuohjelmaan liitettävä myös biologiset ekologista tilaa kuvaavat muuttujat (pohjalevästö, pohjaeläimistö, kalasto). Biologinen näytteenotto tulee toteuttaa ohjelman mukaisten tarkkailupisteiden läheisillä sähkökalastukseen soveltuvilla voimakasvirtaisemmillä, kovapohjaisilla jokiosuuksilla. Tällaisia biologiseen näytteenottoon soveltuvia jokialueita on karttatarkastelun pe-

rusteella sekä Jaurujoen yläosan että alaosan näytepisteiden välittömässä läheisyydessä.

Jaurulammen osalta tarkkailuohjelmaan tulee liittää kasviplanktonnäytteenotto sekä vesikasvillisuuden selvitys päävyöhykelinjaminetelmällä. Sekä lammen että jokialueiden osalta biologinen näytteenotto ja aineiston analysointi tulee toteuttaa kansallisissa seurannoissa käytettävien menetelmin ja tekniikoin. Biologisella näytteenotolla lisätynä ennakkotarkkailuohjelma tarjoaa hankkeen mahdollisesti toteutuessa hyvän vertailuaineiston turvetuotantoalueen vaikutustarkkailuun.

Vaikutukset kalastoon ja kalastukseen

YVA-ohjelman mukaan hankkeen vaikutuksia Jauru- ja Vuotosjoen kalakantoihin, kalastukseen ja kalojen käyttökelpoisuuteen arvioidaan vesistövaikutusarvioin, olemassa olevan aineiston ja tehtävien lisäselvitysten perusteella. Varsinaisena tehtävänä arviointitoimenpiteenä esitellään vain haastattelu: ”Vesistöjen kalastoa ja kalastusta selvittää haastattelemalla viranomaisia (TE-keskus, jonka tehtävät valtion aluehallinnon uudistusten myötä ovat siirtyneet 1.1.2010 elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin) ja muita toimijoita (kalastusalue, osakaskunnat, lähiasukkaat).” Ohjelmassa ei ole tarkemmin määritelty, miten ja mitä lisäselvityksiä kalaston ja kalastuksen suhteen aiotaan saada tehdyksi YVA-selostukseen.

Olemassa oleva tieto on esitetty vaikkakin sitä on kovin niukasti ja se on peräisin 1990-luvulta. Selostuksessa on selvitettävä tarkemmin vaikutusalueen kalasto ja kalastus. Kalaston suhteen arvio on perustuttava myös uusiin sähkökoekalastuksiin ja selostuksessa on esitettävä, miten seuranta tullaan järjestämään suon kuntoonpanon ja tuotannon aikana (mm. seurantapistet ja menetelmät).

Alueen pienvedet ovat virkistyskalastuksen suhteen merkittäviä ja lisääntyvä kuormitus voi oleellisesti heikentää alueen arvoa.

Ilmasto

Ohjelmassa on kuvattu ”Suunnittelualueen ja ympäristön nykytila” -kuvauksessa lyhyesti soiden merkitystä hiilen sitojana ja turpeen oton merkitystä ilmastovaikutuksessa. Ilmastovaikutuksia on tarkoitus arvioida olemassa olevan tutkimustiedon mukaan. Selostuksessa tulee käyttää uusimpia saatavilla olevia, yleisesti hyväksytyjä tietoja ja laskentamenetelmiä. Laskelmissa ilmenevää epävarmuutta tulee arvioida ja tuoda selkeästi esille selostuksessa.

Liikenne

Poraaavan turvetuotantoalueen liikenne kulkisi yhdysteitä 19846 ja 19848 pitkin. Arviointiselostuksessa tulee selvittää turvetuotannon aiheuttaman raskaan liikenteen vaikutukset yhdysteiden kuntoon (mm. tien kantavuus, siltojen kunto) ja käytettävyyteen sekä mahdolliset tien parannustarpeet. Kuljetusreittien liikenneturvallisuusvaikutukset tulee selvittää. Erillisten turvetuotantohankkeiden aiheuttaman lisääntyneen raskaan liikenteen yhteisvaikutukset kantatielle 82 tulee selvittää.

Mahdollisen lisääntyvän liikenteen haittojen lieventämistoimenpiteet tulee selvittää ja kuvata arviointiselostuksessa. Arviointiselostuksessa olisi hyvä esittää mahdollisen tuotannon aloittamisajankohta.

Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset

Poroaavan läheisyydessä on asutusta, joten ihmisiin kohdistuvat vaikutukset tulee tässä hankkeessa ottaa erityisesti huomioon. Ohjelmassa näitä vaikutuksia esitetään tarkasteltavaksi melko monipuolisesti useassa eri kohdassa mm. melun, pölyn jne. tarkastelujen kautta. Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin alla vaikutusten arviointiin esitetään käytettäväksi muiden osa-alueiden selvitysten tuloksia, kyselyjä ja ohjelmavaiheen mielipiteiden ja lausuntojen palauteanalyysiä. Käytettävän kyselyn jakelurajana on suunniteltu käytettävän 1 km:n etäisyyttä alueesta. Kyselyn laajentamista tulisi harkita ja kyselyn laajuuden rajausperustelut esittää selostuksessa tai miettiä muita menetelmiä laajempaan tarkasteluun. Aineiston käsittelymenetelmät jäävät varsin avoimeksi. Esim. miten vaihtoehtojen vaikutuksia aiotaan arvioida ja vertailla?

Virkistyskäyttöä selvitetään ja hankealueen vetovoimaa arvioidaan mm. luonnontilaisena marjastus- ja metsästysalueena. Arviointimenetelmää ei kerrota, mutta selvitystä täydennetään sosiaalisten vaikutusten yhteydessä tehtävällä kyselyllä. Kuinka paljon lomakkeita lähetetään ja miltä alueilta ihmiset ovat? Lähialueen asukkaat ja alueella lomailevat sekä aiemmin alueella marjastaneet ja metsästäneet lienevät oikeita vastaajatahoja? Kyselyiden analysointimenetelmää ei mainita. Monikriteerianalyysiä (K. Reinikainen) on aiemmin käytetty mm. Soklin sosiaalisten vaikutusten arviointia selvittäessä.

Turvetuotantoalueen estevaikutus sekä kesä- että talviaikana tulee ottaa huomioon virkistyskäytön kyselyselvityksen ja arvioinnin laadinnassa. Alueen vetovoimatekijän muutos tulisi pyrkiä kuvaamaan arvioinnissa.

Porotalous

Poronhoidon osalta ohjelmassa on alustavasti tunnistettu keskeisiä vaikutuksia. Paliskuntain yhdistys ja Sallan paliskunta ovat lausunnoissaan tuoneet perusteellisesti esille tarpeita laajemmalle tarkastelulle. Ohjelmassa on esitetty, että alueen poroisäntää haastatellaan. ELY-keskus pitää tätä erittäin tarpeellisena ja kehottaa hankkeesta vastaavaa olemaan muutoinkin aktiivisesti yhteydessä alueen paliskuntien kanssa hankkeen suunnittelun, YVA-menettelyn ja edelleen mahdollisen toteuttamisen aikana. Näin menetellen hankkeen vaikutukset porotaloudelle voidaan arvioida, vähentää ja tarvittaessa kompensoida hankkeen elinkaaren eri vaiheissa.

Käytetyt menetelmät

Arviointiselostuksessa käytetyt menetelmät tulee kuvata hyvin. Oleellista on, että selvityksien ja arvioiden tekijöinä on kyseisen alan asiantuntijoita ja että niissä käytetään standardoituja tai muuten hyväksytyjä menetelmiä, jotka on testattu ja dokumentoitu. Myös laadittavissa raporteissa tulee olla yksityiskohtaiset selvitykset käytetyistä menetelmistä

samoin kuin tehdyistä oletuksista ja menetelmien rajoituksista ja puutteista.

Vaikutusten seuranta Vaikutusten seurannassa esitetty ehdotus on tulkittavissa lähinnä ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupahakemusten yhteydessä edellytettyjen tarkkailuohjelmien ehdotelman laatimiseksi. Arviointiselostuksessa tulee tarkastella vaikutusten seurantaan myös laajemmin ja miettiä, miten mahdollisten haittojen vähentämisen ja kompensoinnin onnistumista voitaisiin seurata.

Vaikutusalueen raja Vaikutusalueeksi on rajattu 500 m ja 1000 m ja vesistövaikutusalueen alarajana on Vuotosjokisuu. Rajaukset vaikuttavat riittävästi mm. melu- ja pölyvaikutusten osalta. Ohjelmassa on todettu, että vaikutusalueet eivät ole yksiselitteisiä ja vaikutusalueen raja esitetään kunkin selvitetävän muuttujan osalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Näin tuleekin menetellä ja arvioinnin edetessä tarkastelualueita tulee tarvittaessa laajentaa ja varmistaa, että oleelliset vaikutukset tulevat huomioon. Mm. hankkeen vaikutusalue poronhoidolle voi olla hyvinkin laaja (kts. edellä Sallan paliskunnan lausunto). Arviointimenettelyssä tarkastelualueet tulee kuvata yksityiskohtaisemmin ja perustellen.

Osallistumisen järjestäminen ja YVA-menettelyn aikataulu

Arviointimenettelyn vaiheet ja aikataulu on esitetty ohjelman kohdassa 3. Menettely on arvioitu päättyvän syyskuussa 2012. Arviointiselostus on esitetty valmistuvan toukokuun lopussa 2012. Esitetty aikataulu edellyttää, että kesällä 2012 ei tehdä enää maastoselvityksiä. Mm. monet luontoselvitykset vaativat vielä kesällä 2012 maastoselvityksiä, jolloin esitetty aikataulu ei ole mahdollinen.

Osallistumisen järjestäminen sisältää kuulemisen lisäksi yleisötilaisuuksia arviointiohjelman ja arviointiselostuksen käsittelyjen yhteydessä. Lisäksi hankkeesta vastaava on esittänyt yhteisen YVA-seurantaryhmän perustamista yhdessä Poroaavan turvetuotantohankkeen YVA-menettelyn kanssa. Seurantaryhmään on tarkoitus kutsua viranomais- ja hankevastaavien edustajien lisäksi edustus Sallan kunnasta, paikallisesta ja vaikutusalueen asutuksesta, kalastuksen ja virkistyskäytön sekä valtion toimijoista. Lisäksi seurantaryhmään kutsutaan alueella porotaloutta tai muuta elinkeinoa harjoittavat yritykset, joihin hankkeella voi olla vaikutuksia sekä luonnonsuojelujärjestön ja muiden hankkeeseen liittyvien kansalaisjärjestöjen edustajia. ELY-keskus pitää edellä mainittua hyvänä menettelynä. Tarvittaessa seurantaryhmän lisäksi olisi hyvä harkita myös aihekohtaisten pienryhmien (esim. porotalous, kalatalous) perustamista.

Lisäksi lähiasukkaille osoitettu kysely ja poroisännän haastattelu ovat onnistuessaan hyviä osallistumismahdollisuuksia vaikutusalueen asukkaille.

Johtopäätökset

Poroaavan turvetuotantoaluetta koskeva ympäristövaikutusten arviointiohjelma täyttää YVA-asetuksessa arviointiohjelmalle asetetut vaatimukset. Ohjelma on hyvä lähtökohta hankkeen ympäristövaikutusten selvittämiseksi. Ohjelmaa toteutettaessa ja arviointiselostuksen laatimiseksi tulee ottaa huomioon ohjelmasta annetuissa lausunnoissa sekä edellä tässä yhteysviranomaisen lausunnossa esitetyt näkökohdat ja vaatimukset.

LAUSUNNON NÄHTÄVILLÄOLO

Arviointiohjelmasta annetut alkuperäiset lausunnot ja mielipiteet säilytetään Lapin ELY-keskuksessa. Kopiot lausunnoista ja mielipiteistä on lähetetty sähköisesti hankkeesta vastaavalle. Yhteysviranomaisen lausunto lähetetään hankkeesta vastaavalle sekä tiedoksi lausuntojen ja mielipiteiden antajille. Lausunto pidetään nähtävillä koko arviointimenettelyn ajan Sallan kunnassa sekä Lapin ELY-keskuksessa ja internetissä <http://www.ely-keskus.fi/lappi> > Ympäristönsuojelu > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > Vireillä olevat YVA-hankkeet. Lisäksi lausuntoon voi tutustua Sallan kunnankirjastossa.

Tämän lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet ylitarkastaja Leena Ruokanen (maankäyttö- ja kaavoitusasiat), ylitarkastaja Pekka Herva (luonnonsuojeluasiat ja luontoselvitykset), ylitarkastaja Liinu Törvi (Natura-asiat), kalastusbiologi Jussi Kuusela (kalatalousasiat) ja ylitarkastaja Eira Järviluoma (liikenneasiat).

Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue
Ympäristönsuojeluyksikön päällikkö

Tiina Kämäräinen

Vanhempi insinööri

Reino Kurkela

SUORITEMAKSU 4800 €

MAKSUN MÄÄRÄYTYMINEN

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen maksullisista suoritteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1394/2010) mukaan YVA-laissa tarkoitetusta arviointiohjelmasta annettavan yhteysviranomaisen lausunnon maksu on 4800 €.

LIITE Maksua koskeva muutoksenhaku hankkeesta vastaavalle

TIEDOKSI Ramboll Finland Oy
Lausunnon antaneet ja mielipiteen esittäneet
Ympäristöministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Suomen ympäristökeskus

rk/hk